

upptecknad år 1939 av Gerda Lemchen, f. Fagerström.

Det var en strålande sommardag, den sista i månaden juni år 1857. Solen stod i zenit. Glödande varma föllo hennes strålar ned på Göta kanals glittrande, blåa band, där en ångare sakta stävade upp mot hamnområdet, i det vackra Norsholm. På avstånd liknade båten en jättefågel, som försiktigt plöjde vattenfåran, mellan strändernas lummiga grönska. Luften var kvävande het. En långvarig torcka hade drivit gräs och örter till tidig mognad och med ångarens kväljande stenkolsrök blandade sig balsamiska dofter från avmejade ängar och gården. På kajen och bryggan rådde liv och rörelse. Brunbrända, svettiga arbetskarlar, med slamrande dragkärror, trängdes bland tunnor, lådor, barfota barnungar och övriga innebyggare, som kommit för att taga stockholmsbåten i skärskådande. Ett sådant evenemang bestods dem ju inte så ofta; endast ett par gånger i månaden anlände båten från huvudstaden, med Jönköping som destinationsort. På bryggan stodo två unga människor i stilla väntan. Tysta och en smula undrande sågo de ut mot den annalkande båten, som skulle föra dem från det frodiga, fagra Östergötland, till okända nejder och öden. På det gepäck de medförde märktes väl att de voro stadda på en längre flyttning. - Tätt invid bryggans yttersta järnskoning stod en dambyrå av ljuspolerad ek, omsorgsfullt inslagen i smala träribbor, vidare fanns en stor brunmålad klädkista, en bastant, svart läderkappsäck, samt en hattask av ljuspolerat björkfanér, med tudelat lock, en i varje hem nästan ofrånkomlig familjeklenod. Men bland det övriga bagaget fanns även ett annat kolly - en spinnrock. Medan båten närmar sig, passa vi på att kasta en blick på resenärerna själva. - Den tjugofyraårige, äkta mannen är typen för kraft och hälsa. Hans något undersätsiga gestalt är på samma gång grov och spänstig och hans rörelser äro smidiga som en atlets. Under den flata halmhatten skymtar ett tjockt, rödbrunt hår, de livliga bruna ögonen röja en vaken intelligens och den breda, litet utskjutande hakan vittnar om viljekraft och energi. Där han nu står, ung, frisk och frejdig, syns han kunna vara beredd att möta vilket öde som helst. Den tjuogoettåriga, unga makan står rak och förväntansfull vid hans sida. Hon är rödkindad och finhyllt och de trosvissa, blå ögonen blicka spörjande fram, under en högvälvd panna. Det ljusbruna håret är efter tidens sed mittbenat och djupt nedkammat över öronen. Hennes harmoniskt välväxta gestalt är iklädd en blommig kattunklänning och en svart sidemantilj, över bröstet sammanhållen med ett hästskoformat silverspäme. Högt på hjässan bär hon en liten grå kapotthatt, gjord av glänsande fibrer och prydd med en ranka av konstgjord blåklint, samt ett par lilasfärgade sidenband, under hakan knutna i en vacker rosett. I handen håller hon en väska av fin, vit rotting.

Nu lägger båten med en lätt törn till vid bryggan. Några av dess passagerare vandra över landgången, stanna ett ögonblick, se ut över kanalen och fortsätta upp mot land. - Karlarna på bryggan lasta sina kärror med diverse gods och grejor och barnen göra glädjesprång över

allt som ligger i deras väg.

- Nu gäller det med spinnrocken, säger den unge mannen och kastar en snabb blick på sin hustru. Färgen stiger i hennes ansikte, i samma stund som kaptenens myndiga stämma ljuder - halt, vems är den där? Han pekar på spinnrocken och upptäcker dess ägare, vilka avvaktande stannat på landgången. - Spinnrocken är vår och den skall till Småland, förklarade mannen, medan blodet stiger upp i hans panna. - Då ropade kaptenen vredgad: bort med eländet - tror ni att vi stuvor själveste olyckan med i lasten? Vättern är svår nog att ta's med, utan sådant rackartyg ombord - bort med eländet! Han slog avvärijande ifrån sig med händerna och unga fru Emy såg bedjande upp i hans ansikte, när hon ängslig smög sig över landgången. Men mellan hennes make och kaptenen blev det en häftig ordväxling, tills slutligen spinnrocken av en kraftig arm svingades högt i luften och placerades på fördäcket, framför kommandobryggan. - Där stod den nu i alla fall, när båten efter verkställd slussning, styrde hän mot Roxens klara vattenspegel. - Hur vågade du, Carl-Fredrik, viskade fru Emy, där hon stod stödd mot relingen. - Sjomän äro omöjliga med sitt gamla skrock, de äro födda vidskepliga. Vi skogsmänniskor äro inte fullt så inbiliska och fulla av dumheter, svarade han. Och med diverse tankar kretsande i sitt huvud, började han promenera fram och tillbaka på däcket. Detta med kaptenen var första äventyret, skulle det manne bli flera innan resans slut och vilka öden väntade när målet var nått och man blivit installerad i sitt ämbete, som högste tillsyningsman över de stora skogarna, på grevens egendomar, därborta i mörkaste Småland. - Nog hade man ärligt arbetat och strävat på skolan för denna förtroendepost, men man var ju i alla fall ganska ung och ansvarskänslan började redan göra sig gällande, vid tanken på det okända som närmade sig, allteftersom avståndet till hembygdens stränder förlängdes. Han gick och räknade ihop sina plus och särskilt dröjde då hans tankar vid sista halvårets dagliga milslånga promenad till Norrköping, där han hos den duktige jägmästaren inhämtat värdefulla kunskaper i kartritning och lantmåteri. Och så gingo tankarna över till den lyckliga tid, då promenaderna gällde Emy, som satt och vävde den oblekta korndrällen i ena flygeln på den vackra gården Dala, i soliga sommarkvar. Ja, då tränade man upp sig, så att man ledigt sprang milen på timmen. - Men var fanns hon nu? Han hade gått i sina tankar och märkte ej hur tiden led, allt medan vinden mer och mer friskade i från norrsidan. - Men Emy satt tankfull på den brunmålade klädkistan och hennes ögon vilade ömsom på sjön, på spinnrocken och på kaptenen, som med bister uppsyn och mössan nedtryckt i pannan stod på kommandobryggan. Hon svepte mantiljen tätare omkring sig. På den förut så klarblå himlen hade några mörka moln börjat segla upp i norr och man var mitt ute på Roxens oroliga vatten. - Sitter du här, min vän, sade den unge mannen och satte sig bredvid sin maka. Han lade sin arm över hennes skuldror och med hans hand i sin kände hon sig lugn inför ett eventuellt annalkande oväder. Varför kaptenen helt hastigt lämnade ratten till styrmannen, var ej svårt att förstå, när han med ett leende på läpparna försvann från kommandobryggan. - Så suto de båda unga i förtroligt samspråk, allt medan dagen led och solen sakta sjönk i väster. Nyss hade de lämnat föräldrar och anförvanter och färden gick mot ett okänt fjärran. - Tänk om jag ej fått spinnrocken med mig - sade fru Emy, den är mitt käraste minne från hemmet och den har tillhört min farmor, på det vackra Stuverum. Far köpte den och en del annat bohag, när farfar blivit änkeman och sedan gifte om sig med en nitton års

flicka, som i sitt oförstånd förstörde nästan hela det värdefulla hemmet. Jag har hört mor tala om massor av blanka kopparkärl, som stodo uppradade på hyllorna i köket, om stora, gustavianska sängar, fulla med bolstrar och kuddar av finaste fjäder. Och allt silver som fanns - vart tog det vägen - brukade mor säga. Far räddade några gamla matskedar, som äro tunna som löv och glänsa som silverblått månsken. - Farfar var snäll och godtrogen, men också spekulativ och bodde aldrig länge på samma gård. - Världen är stor - brukade han säga. Så gick det utför, mer och mer och inte blev det väl bättre när min duktiga farmor gick bort och det kom en så ung matmor att styra och ställa på gården. - Vi få hoppas att vi lyckas bättre och att du får tur med din spinnrock, sade mannen, i det han reste sig och förkunnade, att de nu närmade sig Bergs slussar. Solen hade gått ned och ett blodrött skimmer lekte över de dansande, lätta vågor, som stänkte sitt skum mot båtens svarta skrov. Det tog en rundlig tid innan alla slussar passerats och färden kunde fortsättas, mot sjön Boren. Det blåste friskt och strändernas mörka konturer förtonade mer och mer i sommarnattens violetta skymning. - Fru Emy stod i den trånga hytten, beredd att gå till vila. Längre hade hon suttit på fördäcket och allt medan aftonrodnadens sista glöd slocknat på vägen och kvällsbrisen friskat i, hade hon med oro tänkt på spinnrocken, som sjömännen ansågo vara symbolen för olycka. - Tänk om det skulle blåsa upp till storm på Vättern - hon vågade ej tänka tanken till slut, där hon nu satt och flätade sitt hår och oroligt såg hon bort till maken, som redan sov sin lugna sömn på britsen mitt emot. Hon framtog ur den vita rottingväskan sin nattdräkt, men sedan låg hon länge och lyssnade till maskinens dunkande och vågornas dans kring båtens bordläggning. Det porlade och sjöng och blev till sist en sövande musik, som av fjärran orgeltoner och hon somnade sent omsider. Men sömnen blev orolig. Hon stördes av besättningsmännens klapprande steg på däck, hörde dem slamra och svära och förstod att man angjorde en brygga. Det måste nog vara Motala och åter var det omöjligt att sova. Maskinen dunkade och hon tyckte att båten började kränga en smula - man var alltså ute på den fruktade Vättern. Hon satte sig upp och försökte se ut genom den lilla fönstergluggens immiga glas, men allt vad hon såg var bara grönt, skummande vatten, som i vild fart rusade förbi, i det tilltagande morgonljuset. Ibland tyckte hon sig höra kaptenens vresiga röst och genast tänkte hon på spinnrocken, ja, ett ögonblick funderade hon verkligen på att smyga sig upp och hämta den ned i hytten, men den gick nog inte in genom den smala dörren - förresten var den kanske redan slängd över bord. - Morgonen randades och nu vaknade mannen. - Redan uppe, sade han i det han klädde sig raskt. - Vi äro visst mitt ute på Vättern, sjön går hög och jag har hela natten tänkt på spinnrocken, svarade fru Emy. - Men leende lämnade maken hytten. Vinden hade mojnats, sjön gick ännu ganska hög, med vita vågkammar och på däck stod fortfarande spinnrocken kvar, stadigt fastsurrad vid klädkistans ena handtag. - Vår unge passagerare log förnöjd, när han skådade hän mot landet, dit båten stävade. Solen lyste på skogarnas mörka rand, på kyrkans torn och på de vita husen i staden Jönköping. Kaptenen såg riktigt fryntlig ut, där han en timme senare, bredbent och belåten, stod på fördäcket och såg hur spinnrocken hyvades i land, ja, den unge skogsmannen tyckte nästan att hans leende var överdrivet vänligt, när han förde handen till mössan för Emy, som glad och lycklig trippade över landgången. - Så var nu sjöresan avslutad, utan vidare äventyr, men ännu återstod sju mil att färdas till lands och denna vägsträcka uppehölls av diligenstrafik, som i Sverige på 1860-talet nådde sin blomstring.

Sedan det mest skrymmande resgodset blivit inhyst i ett magasin, bestego våra resenärer alltså den heltäckta postdiligens som väntade på stadens stora torg. Den drogs av tre hästar och avgiften per mil och person var omkring en riksdaler. Tvenne resande beräknades efter varje häst. Kunde det väl finnas några mera romantiska fordon, än dessa gamla, på en gång smäckra och klumpiga kupéer, som på krokiga, smala vägar drogo fram med lagom fart, så att de resande i lugn och ro kunde njuta av landskapets växlande karaktär. - Humöret var också det bästa på de passagerare, som med diverse korgar och väskor fram på förmiddagen lämnade staden. Inte var det väl så gott om utrymmet, men sämjan var god och vädret strålande, varför en stor del av bagaget kunde lastas på diligensens flata tak. Vägen gick stundom på sakta stigande åsar, tills storskogen tog vid och man färdades på den gamla landsväg, som delvis utgjorde förbindelsen mellan mellersta och södra Sverige. Vagnen grävde sig stundom djupt ned i den röda mosanden, som likt ett fint mjöl silade mellan hjulens ekrar. Vår unge skogsman blev imponerad av de väldiga, täta skogar som passerades och han kände sig nästan en smula stolt vid tanken på, att han skulle få råda över delar av dessa småländska rikedomar. Dock gick vägen ibland spikrak, över ödsliga myrar och mossmarker och efter åtskilliga timmars färd genom en ganska växlande terräng, var man slutligen vid resans mål. Ett par stora, svarta grindar passerades och kusken förkunnade att man nu var framme vid det gamla bruk, som var ändpunkten för våra unga passagerares långa färd. -

- - - - -

- Nu har jag sett din första matmor, Nora, sade den mörkhyade smedhustrun till sin unga dotter, när hon i kvällningen kom från arbetet i tvättstugan. Den nye skogsförvaltaren skulle ju komma idag och det måtte väl varit han och hans fru som steg ur diligensen, ovanför kontorsbacken. Laga så du blir den första att söka plats hos henne, hon såg så glad och snäll ut och hon hade så granna blommor och band i hatten. -

2 k a p.

Den gamla, vid Lagan belägna bruks- och lantegendomen, som redan på 1600-talet idkade järnhantering, ägdes fordom av holländare, men tillhörde senare grevliga ätterna von Seth och Hamilton, i vilken sistnämnda släkt den befann sig, när den unge skogsförvaltaren tillträdde sin ansvarsfulla syssla. Den ärevördiga, vita slottsbyggnaden, med sina tvenne små flyglar, låg förnämligt imponerande på behörigt avstånd från brukets breda huvudgata, som kantades av åldriga lönnar och lindar. Vid sidan av dessa växte en bred granhäck, innanför ett räcke av grov järnkätting. En bakom slottet grävd kanal inramade en rundel med en anseelig mängd fruktträd och prydnadsväxter. Dit ledde ett par smäckra, vita träbroar, under vilkas bågvalv man obehindrat kunde ro med kanalens

lilla svartmålade eka. Täta bersåer av syren, hägg och gran voro planterade i parken, som i väster begränsades av Lagans stillaflytande vatten. Men snart kastade sig floden utför breda berghällar och bildade det fall, som var drivkraften för järnbruket, vilket redan år 1659 privilegierats och 1695 hade tre hammare, med sex härdar. En gammal kvarn hämtade även sin kraft ur det mäktiga vattenfallet och malde all traktens säd mellan sina stora stenar. Och runt omkring bruket stodo de milsvida skogarna som en väldig, mörk skyddsvakt, där massor av villebråd trivdes lika väl som vidskepelsen bland befolkningen. Otaliga voro också de övernaturliga tilldragelser, som berättades för den unge skogsförvaltaren av folket på bruket och trakten däromkring.

Nu var han behörigen installerad i tjänsten. Han hade bockat sig för greven och för närmaste chefen, den gamle stelbente disponenten, hälsat på kamraterna på brukskontoret och där fått sig en plats vid en av de stora pulpeterna, på en rygglös, omåttligt hög, trebent stol. Att äntra upp på den var ju en extra liten morgongymnastik, när man redan klockan åtta skulle sitta på sin post, men med ena handen på skrivbordet och den andra på stolsitsen gick det ju lätt att svinga sig upp, även om man inte hörde till de längsta här i världen. Förresten var man ju född gymnast och tillika humorist och därför satt man ibland och undrade för sig själv, hur den gamle korpulente disponenten skulle klara sig, om han tilläventyrs skulle byta ut sin låga, bekväma karmstol mot denna föga åtråvärda höga ståndpunkt. - Men annars var det ju ingen anledning att klaga, alla voro ju kamratliga och vänliga, och man skulle nog komma att trivas. - Bostad var beredd i slottets ena flygel, där fru Emy styrde och ställde med liv och lust, biträdd av jungfru Nora, som både sökte och fick platsen. Det i Jönköping kvarlämnade bohaget hade omsider även nått bestämmelseorten och den gamla kära spinnrocken stod lyckligt och väl på hedersplatsen i det trevna vardagsrummet. Väl kände sig fru Emy glad och nöjd i det lilla hemmet, där hon gick och ordnade allt som hon ville ha det, men där utanför saknade hon vidderna och de blommande ängarna, som hon varit van vid att se, vart hon vänt sina blickar. Då tyckte hon ibland att skogen kom henne allt för nära, det var som ville hon slita sig lös ur dess stora famntag och tränga sig igenom den tjocka, gröna muren för att på andra sidan finna det hon saknade.

Ofta gingo hennes tankar tillbaka till födelsebygden, det fagra Tjust, där hon som liten flicka följt fadern, när han inspekterat åkrar och ängar och där hon hjälpt honom att dra' noten om morgnarna i den fiskrika Storsjön, som på tvenne sidor omslöt hemmet med sina djupa vikar. Där hade hon också rott med draget längs de gröna vassarna, när gäddan högg i solnedgången. - Och ofta hade hon som liten skolflicka dröjt sig kvar bland blåklint och prästkragar på de blommande ängsval-larna, tills hon kommit för sent till skolan. Det blev bannor av läraren, men de glömdes snart och följande morgon kom hon åter för sent med händerna fulla av blommor. Hon mindes när hon som trettonårig varit medelpunkten i den stora midsommarfesten hemma på födelsegården, då hon korats till blomsterbrud med krona och krans av färgät-mig-ej och nypon-blommor. Den långa, vita slöjan en tunn gardin, böljade för vinden, när hon och kusinen, den femtonårige Janne Broman, vandrade fram till midsommarstången, som sirad med löv och blomster stod rest på ängen. Väl ett hundratal människor från när och fjärran hade samlats till festen och dansen trädde med liv och lust av både unga och gamla. Själv

svävade hon yr och lätt som en älva med Janne i dansen, han var hennes första, spirande flicksvärmeri och hon dansade tills gardinslöjan gick i trasor. - Men när föräldrarna följande år flyttade till egendomen Dala i Östergötland, tog det slut med barndomens nöjen och lekar. Hon räknades sedan till de äldre och under sin arbetsamma moders ledning deltog hon i nästan alla de husliga sysslor, som följa en stor lantgård. Det blev några ganska strävsamma år i hemmet och vid spinnrock och vävstol gällde det att medhinna det beting, som blivit henne förelagt för dagen. -

Men nu fick hon ej mycken tid övrig för drömmar och meditationer om flydda år och händelser. Av naturen sund och framför allt tålmodig, var arbetet för henne a och o, det första och det sista. Så for hon en dag till den en mil från bruket belägna lilla köpingen och köpte en bunt vitt bomullsgarn, för nu skulle det vävas. - På den tiden fanns endast otvinnat garn i marknaden och när detta skulle användas till varp, måste det, efter svepningen på storbommen klistras, allt efter som vävningen fortskred. Man kokade potatis, i riklig mängd vatten; sedan den söndermosats och massan filtrerats, fuktades så varpen med det klara potatisvattnet, med en för ändamålet särskild lämpad bred borste, varvid det var av stor vikt att trådarna ej klubbade vid varandra. Därför måste varpen borstas, tills den blev nästan torr, ett, som man förstår, både besvärligt och tålmodsprövande arbete. - Men fru Emy kunde sin sak och under glättig sång flög skytteln mellan hennes flinka händer och de taktfasta, hastiga slagen i vävstolen hördes genom det öppna fönstret, ut på den breda bruksgatan, där kvinnorna stannade och lyssnade. Man talade redan om den flitiga, unga frun som arbetade och sjöng dagen lång. Men när solen gått ned och mannen slutat sitt arbete för dagen, bredde hon ett lakan över väven och så vandrade de en stund på skogens rogivande stigar och gladdes åt livet och sin unga lycka. När hösten kom och jakttiden började, följdes de även åt med bössan in i storskogen. Där släpptes Lyra, den völdresserade stövartiken lös från sitt koppel, snart hördes hennes gälla skall och drevet gick i vida bukter kring myr och mo. Det hände då ofta att fru Emy stod vid något av de fina passen och såg haren falla för makens välrik-tade hagelskott.

Det vilda jaktbytet blev ett värdefullt tillskott i hushållet och räckte även till en och annan liten festmåltid för kontorskamraterna, som prisade värdinnans anrättningar - ingen kunde steka en hare så väl som hon. Vid dessa tillfällen stod glädjen högt i tak bakom nedfällda rullgardiner med färgrika jaktmotiv och medeltidsborgar. Von Zveigbergk, kamrern, som var den äldste i sällskapet, placerade alltid sin ansenliga kroppshydda i den bekvämaste stolen och där satt han kvar hela kvällen, allt medan han berättade sina mer eller mindre fantastiska historier och tvinnade sin gräsprängda mustasch. - Nu får du allt vila dig ett slag, brukade Lindqvist, förste bokhållaren säga. Han var en spjuver och kvick och slagfärdig, stod han inte kamraten efter, när det gällde att måla med fantasiens grälla färger. Mera tyst och allvarlig satt kassör Jakobsson i sitt speciella hörn och rökte sin sjöskumpipa, medan han strök sitt långa, välvärdade helskägg. - Självt var han lång och magerlagd och han ville helst sitta i fred och ro efter supén och smälta den goda maten. Men för den skull var han inte borta från samtalet och försummade aldrig sitt tvivelsamma leende, när kamrern i sin berättariver överskred verklighetens ramar. - När värdinnan hade

tid att sällskapa, bidrog inte minst hennes glada skratt att höja stämningen och hon kunde ju känna sig nöjd inför de komplimanger som bestods. - Det gjorde väl detsamma vad hon än tillredde, rapphöna eller kråka skulle nog smaka lika bra. Men rärvstek önskade i alla fall inte Jakobsson bliva bjuden på - det vore att äventyra den goda vänskapen. - Så förflöt kvällen i muntert skämt och samspråk. Ibland drogs väl en spader, men skogsförvaltaren, som ej var intresserad av kortspel, var däremot en ganska tränad schackspelare och fann mera nöje däri. - På det området var det inte många, som gjort honom matt. Oftast var det han och Lindqvist, som möttes på det upprutade slagfältet. De voro ungefär jämnpelade och lika kvicktänkta och båda hade ett he't temperament, inte minst skogsförvaltaren. Men han uppkonstruerade sina krigslistor mera på långsikt, i motsats till Lindqvist, som utan betänkanke gjorde sina djärva framryckningar. Det var dock i regel den förre som gick segrande ur striden, han hade alltid en liten oskyldig bonde som stod på lur, när segerglorian började omstråla Lindqvist, vilken då beklagade, att han ej hade någon träning i konsten att sköta bönder. Herr skogsförvaltaren menade, att de ofta varit goda att ha, vid kritiska tillfällen. - Lugnt och sansat gick det till vid kamrerns och kassörens front, där de sutto i sitt hörn och spelade bräde. De togo vinster och förluster med resignation och följde med nästan lika stort intresse schackspelets gång och replikerna som där växlades. - Skogsförvaltaren ägde en vacker tenorstämman och underhöll ofta sina gäster med glada jägarvisor. Sångare voro de för resten allesammans och när de vid midnatt åtskildes, var det alltid efter någon unison sång av Bellman eller Lindblad.

3 k a p.

- Hör du Calle Fager, sade kamrern en afton på senhösten - nu får du allt ge dej av uppåt Fryledskogen och skjuta spöket, som spatserar där på vägen om kvällarna. Kvinnorna på bruket våga sig inte ut på bärplockning utan människens sällskap, och snart neka nog dina gubbar att vakta milorna vid Rolkehåle. Jätten Rolke går visst omkring i bara nattskjortan och du får väl syna honom i sömmarna ett slag. Du är ju stark som en björn och inte är du rädd heller. - Jag tänker just gå i kväll, för nu är det lagom mörkt att kunna skilja på svart och vitt, svarade skogsförvaltaren. - Men passa dig för spöket - sa' Lindqvist - det är sex alnar långt och en tvärhand. Vill du ha sällskap? Erbjudandet avböjdes dock under förmodan, att David nog än en gång skulle reda upp jätten Goliat. Tag bara inte Lyra med dig, hon kan få slag - skämtade Lindqvist. - En käpp med silverkrycka kan ju vara fin och bra att ha, men en knölpåk duger också - och en sådan ägde skogsförvaltaren. Den var av masurbjörk och handtaget utgjordes av ett väl snidat hundhuvud.

Fru Emy såg frågande på sin man, när han på kvällen drog på sig de halvhöga jaktstövlarna och hämtade käppen i vrån. På hennes fråga, vart han ämnade bege sig så sent på kvällen, svarade han, att nu var

tiden inne att göra slut på spökerierna i Fryledskogen. Men den gången fick hon dock inte, trots ivriga böner, följa honom på promenaden - det kunde ju ej vara lämpligt, av flera skäl - och med ett glatt leende stängde han dörren och vandrade ut i mörkret.

Han följde den långa, vid denna sena timme folktomma bruksgatan och var snart inne på den smala, av hög skog kantade landsvägen. Man måste ju medge att kvällen var kuslig. Mörkret bredde sitt svarta dok över vägen, som kunde följas endast med hjälp av den ljusa rand, som skönjdes ovanför trädens toppar, ett silande regn gjorde vägkanterna slippriga och hala och längst borta i nordost hördes uvens ensliga skri, från det avlägset belägna skogshygget Rolkehåle. Denna ödsliga plats var nog den mörkaste och mest avskräckande delen av hela skogen och männen, som skötte hygge och mila, hade mycket att berätta om mystiska ljud och syner, när skogen stod klädd i nattens svarta kappa. Där, förtäljde de gamla, hade "knallen", som länge satt inne för beaktelse, men aldrig erkände mordet på den unge gossen, grävt ned sitt offer i mosskanten och där slog det inte fel att man gick vilse, om man i skymningen avvek från stigen, som ledde dit. Tyst och försiktig smög sig skogsförvaltaren allt längre fram på den smala mörka vägen och han undrade för sig själv om han verkligen, en kväll som denna, skulle kunna skilja på svart och vitt. Det susade dovt i tallarnas kronor och dropparnas fall från granarnas vida grenverk voro nu de enda ljud, som störde kvällens tystnad. På hela den milslånga vägsträckan, ända fram till sockengränsen, fanns ingen som helst bebyggelse, ej ett enda hus. Det var, som hade människorna reagerat inför skogens stora, allvarliga majestät; ingen ville rödja, bygga och bo där.

Nattmörkret skingrades något på ett ställe, där skogen gallrats och plötsligt syntes en lång, vit skepnad på andra sidan av vägen. - Det klack till i den ensamme vandraren och han stannade ett ögonblick och kisade ut i mörkret, för att förvissa sig om att detta ej var en synvilla. Men sakta och ljudlöst, fast med en viss svårighet, skred spöket fram på den halkiga vägkanten, den ansenliga gestalten växte allt mer, där den närmade sig, skogsförvaltaren erfor en konstig känsla i halsen och ett ögonblick tyckte han sig verkligen stå inför jätten Goliat. - Men så med ens hade han situationen klar. Med smygande lätta fjät sneddade han över vägen och stod snart tätt invid den vita skepnaden, som onekligen imponerade med sin osedvanliga längd. - Ett ögonblick betraktade han den jättelika varelsen från topp till tå, därpå knöt han handen i ett stadigt grepp kring det snidade hundhuvudet och måttade ett kraftigt slag mot spökets förmodade midja. Slaget hade åsyftad verkan, spöket vek sig på mitten, den ena halvan hamnade med ett brak i skogskanten, den andra blev liggande på vägen. Den grova stång, som förenat de båda spökhalvorna, träffade vid fallet lyckligtvis inte skogsförvaltaren; istället kommo två ångerfulla syndare krypande till hans fötter. Han igenkände ett par unga torpare, som vanskötte sina torpställen och nu hela hösten gått i skogen och skrämt den vidskepliga befolkningen. Den bredaxlade slagskämpen Johannes i Bäckalyckan reste sig mödosamt, med bön om ursäkt. - Plocka fram din kamrat ur buskarna - röt skogsförvaltaren. I samma stund kom den långbente Anders på Fällan krypande över dikeskanten. - Jo, ni är just ett par snygga gossar, fortfor skogsförvaltaren, här har ni gått och spökat hela hösten, medan edra hustrur skött hem och kreatur. Hos dig, Anders, växer tistel och ogräs skyhögt i åkern och inget torp är så efter med vårbruket, som Bäckalyckan. Det

var lag och inget evangelium som lades in i denna nattliga moralpredikan, som resulterade i böner om ursäkt och förskoning, ty skulle den stränge greven få vetskap om detta dumma tilltag, bleve väl följden den, att det sattes andra brukare på torpen. -

Den påpassliga jungfru Nora hade svårt att uppfatta alla detaljer, när hon sent på natten stod och lyssnade i strumplästen utanför sängkammardörren, men dagen därpå visste hela bruket att skogsförvaltaren slagit ihjäl spöket i Fryledskogen. -

Helt naturligt blev ju äventyret uppslaget till en extra liten fest hos vederbörande och så blevo bruksherrarna en kväll inbjudna till supé. Kamrern ansåg sig på något sätt övertrumpfad, så han drog inte så många historier på kvällen, men Lindqvist pratade så mycket mer om hur man skulle gått till väga, om man varit två. Han påstod, att spöket skulle haft mera smörj. Men kamrern ansåg i känslan av sin stora vältalighet, att man skulle resonera med folk, inte slåss. - Men själv tyckte emellertid skogsförvaltaren, att han både talat och slagit någorlunda reellt. - Och så kom schack och brädspel igång som vanligt.

Men plötsligt stack det till i näsan på Jakobsson och han smög sig hastigt ut i köket, där fru Emy grejade med sina kastruller. - Vad är det nu för gott som fräser i grytan, sporde han intresserad, och fru Emy svarade: lita på, att det är något som skall smaka! I kväll må det väl vara fest, det finns mycket förutom spöken i skogen, mycket som man kan ta' vara på, som springer ikring. - Jovisst, det höll ju Jakobsson med om och i kväll luktade det så gott i köket, så nu skulle det säkert vankas kalasmat. - Han försvann åter in till kamraterna och fru Emy log ett mystiskt leende, när hon lyfte locket av grytan och vände på steken. - Litet mera grädde och en aning kryddpeppar till, sade hon för sig själv - och en nypa paprika kan heller inte skada. - För resten har han ju legat och dragit i svagdricka ett halvt dygn, så han blir nog fin. - Och leende tog hon citronpuddingen ur ugnen - den blev en särdeles lämplig efterrätt. -

- Det här smakade förträffligt, sa' Jakobsson - och tog sig en ny portion av steken - värdinnan har all heder! - Så roligt, svarade fru Emy - det är alltid uppmuntrande att lyckas med något nytt, men i kväll var jag verkligen ängslig ett slag. - Den som kan brygga ett sådant här enbärsöl behöver inte vara ängslig, förklarade Lindqvist och serverade sig ännu ett glas av den mustiga drycken. Men när måltiden var slut höjde värdinnan sitt glas och sade skrattande: ja, skål då, mina herrar, och måtte maten bekomma er väl, för nu har ni i alla fall ätit rävstek! - Vad innerst i Häcklefjäll, stammade Jakobsson och satte ifrån sig glaset. - Jo, så står det till, käre vän, sade skogsförvaltaren - men var nu inte sjäpig, utan sätt dig här i ditt gamla hörn och rök din pipa och smält det ena med det andra. - Och Jakobsson sjönk ned i stolen och mumlade något om att allt kom så hastigt. - Det gjorde mickel också, när han kom inom räckhåll, skrattade skogsförvaltaren. - Du förstår, att han kom som ett skott själv och strök över stubbfällan, så försvann han i diket, på sidan om Store mosse, men där bakom en gran stod jag och när han kröp upp över dikeskanten, fick han bita i gräset. - Skogsförvaltaren stod och eldade upp sig och gestikulerade framför kamraten, som reste sig och intresserat följde hans beskrivningar över jaktens alla krumbukter. Ty när det gällde jakt och villebråd, då var kassör Jakobs-

son med på noterna. - I morgon, fortfor skogsförvaltaren, gå vi ut och passas i dagbräckningen, det finns flera rävar i mossen, den här var fin må du tro, bara pojken och skinnet glänser som gull. Ja, sade fru Emy skrattande - jag tyckte, att intresset för steken var ganska stort för en stund sedan, ute i köket och kassör'n måste ju medge, att han lockats dit av den härliga doften. Då äro vi kanske ense om att allt var ganska gott, sade skogsförvaltaren och strök sin fru på kinden. Kamrern satt i sin bekväma stol och med sitt goda småleende och händerna knäppta över magen verkade han för sin del mycket belåten. - När fru Emy sent omsider gick till vila från kök, kastruller och gäster, nåddes hennes öra av en fyrstämig serenad från förstutrappan: "här är gudagott att vara", ljöd sången i kvällens stillhet och hon somnade nöjd med sig själv, med rävsteken och med hela världen. -

Naturligtvis blev skogsförvaltarens förut säkrade rykte om mod och styrka ytterligare befast, efter den nattliga bragden. Tjuvskyttarnas antal minskades avsevärt, för nu var det ingen säkerhet i skogen längre. Men omöjlig att träffa på, där han med snara och giller bedrev sitt grymma hantverk, var den lille kuttryggige backstugusittaren, Niklas i Mossen. Smidig som en katt kröp han omkring bland tuvorna i sin gulgröna vadmalsrock och utplanterade sina pinoredskap. Under den påföljande snöfattiga vintern plockade skogsförvaltaren dussintal välgjorda ståltrådssnaror i mosskanterna, men många orrhönor fingo likväl sätta livet till och en och annan hare delade deras öde. Men skogsförvaltaren betvivlade ej att gubben själv en vacker dag skulle bliva fångad. -

Följande vår voro tistlarna bortplockade ur åkern hos Anders på Fällan och i Bäckalyekan kom potatisen i jorden i rättan tid. -

4 k a p.

Det var en härlig vårmorgon i slutet av april. Taltrasten sjöng sin glada morgonhymn på den växlande tonskalen i tallens högsta topp och duvan kuttrade längst, längst inne i hultets dunkelgröna mystik. - Skogen stod klädd i högtidsskrud, med späda, ljusa barr och mossan lys-te nytvättad och morgongul i det blänkande solljuset. Från alla gömslen, från buskar och snår hördes livets stora pulsar slå, alla fåglar enades i en mäktig lovets symfoni till våren. Spindeln spann sina glänsande, fina trådar mellan granens fuktiga grenar och myran släpade med stort besvär, ivrig och morgonpig, sin börda till stacken. Luften var mättad av balsamiska dofter av barr och kåda. -

Skogsförvaltaren kom vandrande på den smala stigen, som slingrade sig fram genom Vangömmans skog. Hans livliga, bruna ögon blickade ut över all skogens härlighet och hans hjärta var fyllt av glädje och tacksamhet, ty sedan en månad tillbaka sov ett litet brunögt flickebarn livets fridfulla morgonsömn i spånkorgen, bredvid mors säng därhemma. Uppfylld av ljusa tankar gick den lycklige fadern allt längre fram på

den smala stigen. Aldrig förr hade väl himlen varit så molnfri och blå och skogen så grön, som denna välsignade vår. Så vek han av från stigen, in i terrängen, där blåbärsriset växte högt i ostörd ro och porsen doftade i kärrkanterna. Snart var han ute vid skogsbrynet. Nedanför låg ängen, där Lagans vårsvala vattenflöden stilla välld fram, mellan brunskiftande alar och blommande sälg. Med spänstiga, lätta steg gick han bland tuvorna i den fuktiga ängsmarken och pojaktigt slog han med kappen i fjolårets gula starrgräs. - Han följde den buktande sandstranden, bort mot den grönskiftande lövdungen, där björkarnas stammar lyste bländvita i morgonsolen. En västergöks enkla, stämningsfulla toner hördes i fjärran. Men plötsligt stannade han och lyssnade. Från dungens mest undangömda vrå hördes dova, fasta slag - vem var det som störde morgonens stillhet, vem var det som högg därinne - vem vågade göra åverkan på detta fridlysta björkbestånd? Det heta ungdomsblodet började sjuda och handen knöts fastare kring det snidade hundhuvudet. Med mjuka, elastiska steg smög han ljudlöst in bland dungens trån, allt närmare hördes de täta slagen och se - i skydd av några snåriga vildrosbuskar höjdes en arm och en blänkande yxa. Och sannerligen stod han inte där och högg, den lille gulgröna kutryggen, Niklas i Mossen! Krokent och nedhukad satte han yxan i en ung, reslig björk. - Den ställning han för närvarande innehade, inbjöd verkligen till en intim uppgörelse och skogsförvaltaren, som länge hoppats på ett lägligt tillfälle, lät nu ej detta gå sig ur händerna. - Snabbt bröt han sig genom rosensnåret och utan betänkande gav han gubben ett kraftigt slag i rygglutet. Dess verkan var ofelbar, Niklas släppte yxan och vände sig förfärad om - där stod den fruktade, som ingen kunde undgå, han som slog ihjäl spöket i höstas. Nu är väl också min stund kommen, tänkte han! Men skogsförvaltaren tog honom i kragen och medan han reste honom upp, sade han: det var kanske ej rätt av mig att slå dig, därför att du är gammal, men nu må det vara slut med allt ditt ofog i skogarna och allt ditt djurplågeri med snara och giller - nu åker du från din backstuga in i fattighuset! - Gubben lovade bot och bättring när han lade yxan på axeln och med darrande knäveck knallade av mot hemmet, men hunnen ett stycke vände han sig om och ropade: får jag ta' björka mä' mej? Skogsförvaltaren hade svårt att dölja sitt småleende, men inom sig tänkte han, att Niklas nog skulle haft mera smörj. - I alla fall var det ju tydligt, att han var oförbätterlig.

För övrigt var det inte alltid så lätt att komma till rätta med smålandsgubbarna. De voro gnidiga och sluga och kunde väl egentligen ej vara annorlunda. Torvan som de brukade var liten och hårdarbetad och brödbiten blev i proportion därefter. Men inbördes voro de i regel ömsinta och hjälpsamma och i sorg och olycka kunde de mestadels lita på varandras bistånd. Men gubben Niklas var ett undantag för sig. Han var skygg och inåtvänd och sedan hans gumma dött satt han ensam i sin fallfärdiga stuga och skötte sig själv. Villebrådet, som kom i hans händer, gav honom en slant i fickan, när han sent om kvällarna vandrade till den lilla köpingen och sålde det i herrskapsköken, så någon direkt nöd led han inte. - Men när han nu efter äventyret i björkdungen gick hem genom skogen, var han modfälld och svor inom sig, att ingen makt i världen skulle kunna förmå honom att flytta till det fruktade fattighuset. - Och skogsförvaltaren vandrade också mot hemmet, fast i en helt annan sinnesstämning, än då han nyss gick därifrån. De ljusa tankarna voro bortblåsta. Naturen var ju lika skön, men människan var ett lömskt, opålitligt djur, i vår Herres härligt skapade värld. -

5 k a p.

Spinnrocken hade snurrat hela vintern. Den glänsande tågan hade tvinnats jämn och fin mellan fru Emys flitiga fingrar och en mångfald färdigspunna rullar hade vevats upp på härveln, som automatiskt reglerade vart hundra varv med en liten knäpp. - Strax på nyåret hade vävstolen satts upp för att i sista stund åter bäras ut, innan lilla Rosas ankomst vid vårfrutid. Och nu låg linneväven och blektes på vårsnön, bredvid den långa, besvärliga bomullsväven, som fullbordats på sensomarmaren.

Fru Emy stod lutad över spånkorgen och såg leende ned på sin lilla dotter, som nyss vaknat ur sin morgonblund. Solen sände sina första strålar in genom gardinens glesa blommönster och en guldgul strimma lekte i den unga moderns ljusbruna hår. Allt var så fridfullt, tyst och stilla. Tidigt på morgonen hade maken gått till skogen. Han använde ej många av dygnets timmar till sömn och vila och ofta hände det, så här på våren, att han redan vid fyra-tiden smög sig ut från hemmet, för att i skogens morgonfrid lyssna till orrens och tjäderns spel. Nu satt han tyst på en stubbe och njöt av den stilla ro, som endast en djup, enslig skog kan skänka. Morgonrodnaden färgade himlen röd i öster och skimrande ljusreflexer lekte mellan trädens höga stammar. - Han satt och undrade för sig själv om någon kunde älska naturen så som han och kände sig lycklig över att hava valt ett yrke, som tillät honom att mestadelen av sitt liv få vara och vistas där. Det hade snöat något under natten och färskas djurspår syntes överallt i det tunna snötäcket. Så reste han sig och vandrade åter hemåt för att hämta bössan och Lyra, som nu med lätthet skulle komma både räv och hare på spåren.

Straxt intill hemmet stannade han vid blekplanen, där de båda vävarna igår kväll legat styva och raka. Nu fanns endast linneväven på sin plats, den långa breda bomullsväven var borta. - Mor, ropade han, var har du den ena väven? - Bestört skyndade hon fram till fönstret och se - den besvärliga bomullsväven, som kostat henne så mycket arbete, var borta. Tårarna stego upp i hennes ögon, när hon skyndade ut, men maken höjde varnande handen - gå ej längre, sade han, här är färskas spår efter tjuven, som nog inte kan vara så långt borta, och du skall snart få igen din väv. Håll noga reda på Lyra, jag är säkert snart tillbaka. - Så följde han spåren från blekplanen, ut på gårdet och in på den slingrande stigen i Vangömmans skog. Det var ej långt mellan stegen, som hasat sig fram i den nyfallna snön och han förstod redan var han skulle återfinna väven. Spåren ledde direkt fram till Maja-Gretas stuga i Malmbro, en öppen plats i skogen, där tre små gråa stugor liksom krupit samman i samsja och endräkt på den blåsiga, kala stubbfällan, i skydd av varandra mot väder och vind. - Maja-Greta bodde ensam i sin stuga, med sin femtonårige son. Gift hade hon aldrig varit. Hon hade klarat gossen själv, utan hjälp från vare sig kommun eller barnafäder. Hon gick på hjälp i gårdarna när det slaktades på hösten och hon var alltid till hands när det kom barn till världen i stugorna. Hon vallade fåren åt bönderna och hon gjorde mosskvastar och sålde dem för sex styver stycket och materialet hade hon gratis i den stora mossen bredvid. Dessutom följde det med litet av varje, var hon gick fram, så det gick ju ihop för henne i alla fall, utan tiggeri i gårdarna.

I de båda andra små stugorna bodde Tuppa-Masse och Sven-Höna, två

gamla såta vänner, som alltid följdes åt till samma arbete i skog och mark, eller till granngårdarna, där deras hjälp kunde behövas. Tidigt i dagbräckningen vandrade de med sina matsäcksväskor genom skogen, ofta planlöst, utan mål och så hände det att Masse sa: vi sneddar väl av över tunet, bort till Johanes på Trädan, jag hörde att han varit ansatt av gikten nu igen och inte orkat hugga sin kastved. - Vi gör väl det, svarade Sven, och så gick den dagen och i kvällningen vandrade de åter hem med var sin liten slant i fickan. - De voro ett eko av varandra och vänskapsbandet, som alltid förenat dem, hade även tålt påfrestningen av öknammen, som de hela livet fingo bära. - Men även deras gummor voro sams och goda vänner. Särskilt under den lilla pratstunden vid kornkaffet i skymningen före gubbarnas hemkomst voro de ense och av samma mening, när Maja-Gretas liv och leverne diskuterades. -

Nu stod skogsförvaltaren vid dörren till Maja-Gretas lilla stuga. Bredvid honom, på den rankiga förstutrappan, lågo ett par snöiga stövlar, vårdslöst kastade. Sedan han konstaterat, att de passade precis i spåren i snön, knackade han sakta på dörren och en dov röst svarade - stig in! - God morgon - hälsade han och såg sig forskande omkring i stugan. Så tidigt ute - sade Maja-Greta och vände sig bort för att slippa möta hans blick. - Jo, så är det nog, svarade han - har ni Gustav hemma? Men Gustav hade tidigt på morgonen gått ett ärende till gränsocknen, så han var långt sin kos. - Konstigt, sade skogsförvaltaren - jag ser att hans stövlar ligger härute på trappan - så han är väl i alla fall inte så långt borta. - Nu blev Maja-Greta både orolig och ovetting och undrade, vad som menades med sådant prat. - Nu byts här inga ord mer om den saken, utan fram med pojken och fram med väven som stulits hos mig i natt, annars kallar jag på länsman - dundrade skogsförvaltaren. Det stod en stege rest mot spismuren och ett fyrkantigt hål i taket ovanför utgjorde uppgången till stugans loft. - Å, herre jestanen - skrek Maja-Greta och sjönk ned på spishällen, när skogsförvaltaren, vig som en ekorre, anträdde stegen och försvann i taköppningen. Däruppe stod han nu, böjd under den låga takåsen och betraktade den unge gossen, som, försänkt i djup sömn, låg utsträckt på en trasig halmmadrass på golvet. Ett trött leende vilade över det barnsliga ansiktet. Det sved till i bröstet på skogsförvaltaren och det skymde en smula för hans öga, när han varsamt strök med handen över gossens ljusa hår. - Gustav, sade han sakta, var har du väven? - Den tog mor och slängde i skrubben, svarade gossen halvsovande och vände sig på andra sidan. Det var ingen lätt sak för den veke men rättrådige skogsförvaltaren att fortsätta detta sorgliga förhör. Helst hade han velat lämna den trötte gossen ifred att få sova ut, men han måste ju i samingens namn ge honom en skarp tillrättavisning, sedan han först läst lagen för modern. Hastigt halade han sig därför åter ned för stegen, för nu gällde det att genast få fatt i både henne och väven. Men - stugan var tom och dörren stod på vid gavel.

Åter fick han ledning av den nyfallna snön och följande spåren runt stugans knut, fann han Maja-Greta stående vänd mot väggen, med ansiktet i sina händer. - Kom nu med så få vi talas vid, sade han vänligt och dröjande följde hon honom in i stugan. Det lönar sig nu inte att neka, fortfor han, utan tag nu fram väven, som ni gömt i skrubben i natt. Vid hennes högljudda protester vaknade slutligen Gustav, hans förskrämda ansikte blev synligt i taköppningen och sakta kom han krypande nedför stegen. Kom hit, min gosse, sade skogsförvaltaren och räckte honom vänligt handen, säg, du har ju varit hemma hos mig i natt och tagit en väv på blekplanen? Där stod den stackars gossen, blek och yrvaken, vridande

sina händer bakom ryggen, med ögonen sänkta mot golvet. Det syntes på det oroliga ansiktet, att lögn och sanning kämpade om herraväldet i hans själ. Slutligen sade han gråtande: mor skickade mig att ta väven, som hon tyckte passade så bra till skjortor åt mig - jag har inga skjortor och mor hade inget tyg - och med en skygg blick såg han bort på modern, som sjunkit samman på spisens håll. Skogsförvaltaren stod tyst, han kunde ej få fram ett ord under de första ögonblicken efter den öppna bekännelsen. - Med sorg och medömkan betraktade han den unga gossen, som stod och biktade sin brottsliga handling och med ömmande motiv sökte skydda sin mor. Men för henne fanns det ej längre någon räddning, och hon gjorde en trött gest till sonen, som åter sakta kröp upp för stegen. Då sade skogsförvaltaren upprörd: hur kunde ni skicka ut ert barn att stjäla? Känner ni ingen ånger över att ha förlett honom till en sådan handling? Någon hjälp har ni aldrig velat ta emot, istället går ni omkring och snattar i gårdarna och nu skickar ni också ut pojken att stjäla. - Men nu får det vara slut - han får ej längre fortsätta i sin mors fotspår, nu måste han bort härifrån. - Hon såg upp med stora, frågande ögon och i samma stund kom sonen hasande ned för stegen, med väven i famnen. - Förlåt mig - förlåt mor, viskade han och skogsförvaltaren fortfor: du är i grunden en bra gosse och du har visat att du både kan erkänna och be om förlåtelse för en dålig handling - jag vill försöka hjälpa dig till ett ärligt arbete, kom hem till mig nästa lördag afton, så få vi se vad jag kunnat göra för dig. - Maja-Greta stod och såg i golvet med stela ögon, men Gustav böjde sitt huvud och sade tack, när skogsförvaltaren med väven under armen försvann ut genom stugans låga dörr. -

När Gustav följande lördagskväll, efter besöket hos skogsförvaltaren, med glada steg sprang hem genom skogen, hade han löfte om plats som springpojke på brukskontoret och under armen bar han ett paket innehållande två nya skjortor, som fru Emy sytt till honom, av den återfunna bomullsväven.

6 k a p.

Vi äro nu ett långt stycke fram i tiden och många år hava gått se'n den vackra sommardag, då spinnrocken lyftes ombord på ångaren i Norsholm och dess ägare flyttade in i den lilla slottsflygeln på det gamla bruket vid Lagans strand i Småland. Den åldrige greven hade förlängesedan gått ur tiden och bruket hade varit i händerna på såväl bologlag som enskilda ägare och företag. Flera av de gamla bruksherrarna voro också borta och nya hade kommit i deras ställe. Den godmodige kamrern hade snart skattat åt förgängelsen, men kassör Jakobsson överlevde honom i många år trots rävsteken och den magra kroppshyddan. Lindqvist fanns ännu kvar och drabbningarna vid schackbordet fortgingo, om än inte så ofta och intensivt som förut. För Skogsförvaltaren hade mycket blivit förändrat under årens lopp. På dagen två år efter lilla Rosas födelse föddes en son, ett par år senare ännu en, därefter kommo fem flickor i en lång rad och till sist ännu en gosse. Så voro vi då alla nio syskon komna till världen och jag hade den tvivelaktiga förmånen att vara den sista i flickraden.

Det är alltså mina föräldrar som jag här sökt skildra i föregående kapitel. Endast tre år bodde de i den lilla slottsflygeln, som givetvis blev för trång, allt eftersom familjen växte till, och så flyttade de en dag ned i det gamla vita huset i slottsträdgården. Det låg så trivsamt och fridfullt ett stycke från bruket, med dess buller från kvarn och smedja och tätt invid stod skogen och susade sin allvarsamma melodi. - Vi växte upp i dess lugna hägn, lekte mellan dess höga stammar, när solen färgade dem röda om kvällen, och vi somnade vid mors sång vid spinnrocken och trastens drill i skogsbrynet. -

Som jag redan omnämnt var det hela sju mil till lärdomsstaden Jönköping, så det var ju inte närmaste vägen dit. En höst, när mina bröder voro respektive 10-12 år gamla, inskrevos de vid därvarande läroverk. Någon järnväg fanns fortfarande ej, så de färdades med hästskjuts och i deras utrustning ingick, förutom linne och sängkläder, även hemstöpta talgljus, samt ett skrin med diverse matvaror, som mor i sin stora omsorg skickat med i tanke på en eventuellt klen inackordering. - Jag har ofta undrat över hur det skulle kännas för henne att skicka ut sina små gossar i världen på egen hand, att taga vara på sig själva, sköta sina läxor och brottas med kamrater. - Det måste hava varit svårt å ömse håll. - När talgljusen omsider voro utbrända, anlände med den tröga postgången en dag ett brev från min äldste bror, vari han beskedligt bad om en riksdaler för inköp av en liten plåtlampa, som han sett skyltas med i ett av stadens butiksfönster och som skulle brinna med en olja, som hette fotogen. - Lampan blev omsider köpt, till stor glädje för bröderna och till lättnad för mor, som sedan slapp att skicka flera ljus. - Nog var min far ekonomisk och visst fick han mer än en gång vända på slanten, innan den gavs ut, men jag hoppas, att min bror fantiserade, när han i senare tider berättade om denna epok i sitt liv och påstod, att han per omgående måste skriva hem med en blygsam anhållan om ännu en slant till den ofrånkomliga oljan.

Det var en stor högtid, när bröderna voro hemma på skolloven. Allt skulle då vara så putsat och fint och leende gick mor omkring och ordnade hemmet för deras mottagande. Hon hängde rena, vita gardiner för fönstret i deras rum och lade stora, ljusgula halmpappersark i byrålådorna, samt vackra trasmattor på golvet, sedan jungfrun skurat det med fin, vit sand och en viska av skalat granris. - Mitt emot brödernas rum låg ett annat för de äldre systrarna och mellan dem fanns en vind, med plats för både vävstol och spinnrockar, vilkas antal med tiden vuxit till tre. I regel voro både dessa och vävstolen igång från tidigt på våren till sena hösten. Först vävdes bomullsklänningar till oss alla, efter den gamla mönsterboken, som väl innehöll sina hundrade olika provlappar på alla möjliga sorters tyg. När man blev större kunde man ju själv få välja färgen på inslaget i sin klänning och väva den fick man också, så snart man nådde tramporna med fötterna. - Jag var tretton år, när jag vävde min första väv, entändta kökshanddukar av blångarn. Blånor kallas det grova avfallet vid häcklingen av linet och på detta material inhämtade vi våra första kunskaper i spånadskonsten. Blånorna voro sträva och fulla av vassa skävor, som åt sig in i fingrarna och ofta åstadkommo sår i lederna. När man så småningom fick förtroendet att övergå till de mera lätthanterade tågorna, var man både stolt och glad. Att spinna och väva sitt beting för dagen gick väl för sig, men att spola åt den som vävde - o, fasa! Kunde man hänskjuta jobbet åt någon annan, så gjorde man det, utan ont samvete. I regel var det dock vi yngsta som åkte fast, då en spännande lottdragning fick avgöra vem som skulle draga lättnadens suck. -

Det kunde ju inte vara så särdeles roligt att sitta däruppe på vinden och spola ett trassligt garn, när solen sken och den milda sunnanvinden susade i lönnar och lindar, eller när systrarnas glada skratt onödigt högt klingade från syrérbarsån, nedanför fönstret. - Där sutto alltså Thekla Augusta, Hildur Helena, Ellen Josefina och Helga Charlotta med sina handarbeten; sysslolösa fingo vi aldrig vara. Thekla var redan som liten mycket huslig och ordentlig. Som sexåring hade hon en gång, när både mor och jungfrun voro sjuka, stått på en pall vid köks-spisen och vispat rågmjölgröten, och det kunde mor aldrig glömma. - Ordning och ambition följde henne också hela livet. - Hildur var liten och mörk, kvick och slagfärdig, vilka egenskaper ej sällan gav anledning till både löjen och tårar. Hon ansågs för familjens ljushuvud och gjorde nog även skäl för detta epitet. Vid åtta års ålder stickade hon ledigt en strumpa åt sig på dagen. Då satt hon oftast ensam i någon av parkens bersåer, men det hände också att mor, efter mycket sökande, fann henne uppkrupen i något högt träd, där hon inte var så lätt att upptäcka. I motsats till henne var Ellen lång och ljus. Jag minns henne alltid tänkande och allvarlig och hon diskuterade gärna religiösa frågor med oss som voro yngre. Då hon vid ganska unga år gifte sig med en präst och med tiden blev moder till tio barn, fick hon ju rika tillfällen för dryftande av livets allvarsfrågor. - Helga var familjens begåvade skönhet. Hon stack sig gärna undan för sig själv med papper och penna och ritade människor och djur på allt papper hon kom över. Det var ju inte så gott om varan på den tiden och hennes vackra madonnaansikten sågos överallt i böcker, på tidskrifter och ibland även på rummens tapeter. Det hjälpte inte med stränga tillsägelser av far. Och lika flitig var hennes hand på pianot. Hon spelade efter gehör allt vad hennes öra kunde uppfatta, hon komponerade och ägde redan som mycket liten en förvånansvärd teknik. Den skicklige organisten, som ett par gånger om året stämde vår gamla taffel, hörde henne alltid med stort intresse, varefter han ofta hade en konferens med far och mor. Vid ett sådant tillfälle lär han en gång hava yttrat, att om hon ej fick utbilda sin rika musikaliska begåvning, skulle de komma att stå i skuld till henne hela livet. Mellan henne och mig var det hela fyra år och mor hade nog hoppats, att hon skulle bliva den sista länken i barnakedjan, men hoppet svek. Syster Rosa var tidvis mors hjälp och högra hand i hemmet. Hon var glad, rättvis och klok och vårt goda föredöme i allt. Sedan hon slutat Storkenfeldtska skolan i Jönköping, läste hon med sina systrar, de stunder som hon ej togs i anspråk för husligt arbete. Jag förmodar, att hon hade ganska svårt att upprätthålla disciplinen i den lilla skolan. Spellektioner ingick även i undervisningen. De äldre systrarna klarade sig ganska bra, men Helga var omöjlig. Hon hade sin egen uppfattning angående musiken och slet sig både kroppsligen och andligen lös från tvånget att lära sig noter och spela skalor efter dem. Hennes vackra, bruna ögon ville inte befatta sig med stelbenta notställningar och förtecken, hon spelade som hon ville, fritt och vilt de svåraste löpningar, utan s.k. fingersättning och snubblade i alla fall inte på en enda tangent.

Det kunde ju tyvärr inte undvikas att i en så stor familj schismer och meningsskiljaktigheter ibland måste uppstå, varvid diskussionens vågor gingo höga och någon gång kunde även olika partier bildas, när det gällde förfäktandet av skilda idéer. Då hände det ofta, att vi kallade varandra för våra respektive efternamn, som vi funno rysliga allesammans. Men de kunde ju även någon gång komma till heders, när vi ansågo, att vederbörande gjort något som var värt beröm. Det var givet-

vis inte så lätt att på en ganska minimal årslön fostra en så stor barnskara, även om penningen på den tiden hade mera värde. Det var därför med mycket arbete och även försakelse som far och mor sökte bibringa oss nödiga kunskaper för livet. Sålunda samlades vi om vintrarna vissa kvällar i veckan kring lampan, vid det runda matsalsbordet till en extra liten aftonskola under fars ledning. Vi övade oss i välskrivning och matematik, vi läste geografi och studerade kartor, historia var ett älskat ämne och de kvällar, då himlen var klar och stjärnbestrodd, fingo vi även praktisk undervisning i astronomi. Det var ett ämne, som låg far varmt om hjärtat och han var onekligen ganska hemmastadd på firmamentet. Jag måste ju säga, att även vi blevo rätt slängda i konsten att identifiera stjärnor och planeter och under fars små föreläsningar fingo vi stifta bekantskap med både Copernicus och Flammarion.

Ofta följde vi far på långa promenader i skogen och om vintrarna lärde han oss att i snön särskilja spåren av alla djur som funnos där. Älg, rådjur, räv, utter, mård, grävling och hare fanns i mångfald för den som kunde och hade tillstånd att skjuta. Vi gingo på smala, slingrande stigar med far i täten till milorna och inandades med välbehag den hartzmättade doften av röken, som likt tunna, blåa slöjor svepte över skogen. Där sutto eller lågo i sina kolarkojor, på bäddar av granris, grovlemmade, svarta män och vaktade milorna dag och natt. Man kunde ju med fog säga, att de voro kolsvarta. Då jag nu tänker på vilket friskt liv dessa människor förde, som nästan året om vistades i skogens stora, av barr och kåda doftande famn, så voro de att anse för enbart lyckliga i jämförelse med dem som leva i de miserabla bostäder, vilka en känd författare nyligen skildrat i sina resebeskrivningar från vissa delar av Sveriges landsbygd. Emellertid hade jag stor respekt för dessa skogens män och höll mig alltid i omedelbar närhet av far, då vi nalkades milorna, och jag undrade för mig själv om de inte egentligen voro gastar och troll, där de kröp uppför milans väggar med stora räfsor i händerna. Räfsorna voro försedda med nästan alnslånga, krokiga järntaggar och det gällde att gerast gå till anfall mot minsta lilla låga, som bröt sig ut ur milans innandöme. Det vilade en oerhörd mystik över dessa svarta, fantastiska figurer, över deras långa räfsor, över milorna och hela skogen. Det låg mystik i luften och i vår andäktiga tystnad, där vi stodo runt omkring far i den mörkeröna skymningen och sågo på männens riskfyllda arbete. Det hade nog hänt i en långt avlägsen tid, att en och annan sådan där svart gubbe trampat igenom och försvunnit i den underminerade milans heta krater, vilket då, enligt fars utsago, berott på att milan var dåligt skött. Så vandrade vi åter hemåt, stigen blev skum och ivrigt trampade vi på i fars fotspår. Ibland flög en tjäder med ett brakande ljud upp ur sin störda kvällsro och de dova vingslagen förtonade långt in i skogens mörka famn. Min far, som alltid själv gick med mjuka, elastiska steg, tillsade oss då att vara tysta och gå försiktigt, för att ej störa fåglarnas och skogens djupa frid. Han hade en enastående känsla för allt i naturen och jag har svårt att tänka mig en större naturvän än han. Det milades mycket i min barndom och jag minns, hur vi yngre syskon i skymningen om vinterkvällarna lågo på knä på den långa soffan vid sängkamarfönstret och räknade ända till 30-40 kolryssar, som förspända med böndernas små magra, seniga hästar, drogo fram till smedjan genom den långa bruksgatan, ett stycke från hemmet. Jag liknade den ändlösa raden vid ett långt, svart pärlband, utlagt på den vita snön.

Ett särskilt nöje var ju att någon gång få följa far till hammar-

smedjan, då "smältan" framdrogs ur härden. - Där stodo de gamla småväxta, men kraftiga vallonsmederna, beväpnade med stora järnspett och kratsade ut den vitglödgede järnklumpen ur den glödande härden. De sågo också fantastiska ut, dessa sotiga smeder, där de stodo i fotsida, nedsvärtade blångarnsskjortor och grinade i den intensiva hettan. Eldskenet från härden upplyste ett snävt område omkring dem, men för övrigt rådde mörker i smedjans alla vinklar och vrår. De vände den vällande, röda järnmassan med spetten i valkiga, hårda nävar och gnistorna flögo och droppade runt omkring, som sprakande stjärnskott, när den stora stångjärnshammaren med tunga, långsamma slag ältade den glödande degen. Det var sannerligen ett skådespel, som man sent glömmet. Och kring härden stodo de gamla smederna som värdiga representanter för en äkta, gammal stam. Det var Johan Thoursie, Cristoffer Grunditz, Petter Jarl, Otto Man och Johannes Elg. De voro på samma gång seniga och muskulösa och fastän de på intet vis kunde påminna om några ljusens änglar, liknade jag dem i alla fall på något sätt vid patriarker eller profeter. Thoursie hade förresten ett långt, grått helskägg, så han var på pricken lik Moses, som jag sett honom i en söndagsskoltidning. Jag tänkte, att så måste väl i alla fall Moses sett ut, när han kom ned från Sinai berg med skinande ansikte.

Till vinterns nöjen hörde ju först och sist skridsko- och kälkbacksåkning och när, som ofta hände, de stora ängsmarkerna kring Lagan voro isbelagda, övade vi oss flitigt i skridskoåkning, ofta vid skenet av flammande tjärtunnor, som släpats dit av brukets ungdom. Att i skynningen åka kälke i den långa, krokiga kvarnbacken var ett stort men ganska riskfyllt nöje och att vi aldrig kolliderade med böndernas många kvarnlass, var väl mera tur än konst. När vi sedan efter slutad åkning rest upp kälkarna i snödrivorna utanför dörren och satt skorna till torkning i den stora, öppna köksspisen, fann vi mor vid spinnrocken, medan far läste högt för henne. Och i köket snurrade spinnrocken vid den sprakande långvedsbrasan. Vi hade ett år en tjänarinna, som var ovanligt sömning dygnet om och som slumrade till så snart mor satte henne till något arbete. Att hon skulle kunna hålla sig vaken vid spinnrockens sövande musik, var ju ej tänkbart. - Det hände då att mina bröder till skollovets andra fröjder, även räknade nöjet att tutta eld på blåntotten framför näsan på den slumrande spinnerskan. Dess verkan var obeskrivlig och förmodligen höll hon sig vaken återstående delen av kvällen.

Min mormor vistades efter morfars död långa tider i hemmet. Hon var den personifierade fliten. Hennes ansikte präglades av allvar och sammanbiten energi och hon var alltid till hands att bistå och hjälpa. Jag minns hennes lilla rakryggade gestalt, där hon satt på barnkammarsoffan och med darrande, entonig röst läste ur sin nötta psalmbok. Jag låg i min säng och tyckte, att hon var som en vacker tavla i fönsterramen, överströmmad av vårkvällens bleka dager. Sedan hon läst ett par aftonböner och stoppat täcket om våra fötter, var man ju alldeles säker på att intet ont skulle kunna hända under natten. "Tranan bär ljus i säng", brukade hon säga, vilket betydde, att man skulle stiga upp och lägga sig med solen, när nämnda fågels gälla skri från kärr och mossar förkunnat, att våren var kommen. Och inga ljus tändes sedan i husen på den sidan av midsommar.

Helt naturligt inträffade i en så stor familj både sjukdomsfall och olyckstillbud och då det var långt till läkare och apotek, fick mor

ofta vara både doktor och sköterska. - Hon var rådig och nervstark och hennes klokhet och goda omdöme togs ej blott i anspråk inom den egna familjen utan även utanför hemmets gränser. Man var van att hos henne få goda råd och medikamenter ur hennes välförsedda husapotek. Där fanns allt, som kunde behövas i vardagslag, utom blodiglar på vattenflaska, på vilka en gammal gumma i socknen hade särskilt privilegium. När hon dragit flaskan ur kjortelsäcken och igeln ur flaskan samt virat näsduken omkring hans hala kropp, dröjde det inte länge förrän innehållet i den svåra böld, för vilken han anlitats, var uttömt. - Som ett bevis på mors klokhet och uthållighet må här nämnas, att hon en gång ensam vårdade fyra av sina barn, vilka samtidigt i flera veckor lågo sjuka i scharlakansfeber och svårartad kikhosta och jag förmodar att hon under denna tid ej hade många tillfällen till sömn och vila. Inom parentes kan ju även anföras, att hon hade fyra barn innan hon var ägarinna till en symaskin och då hon sydde alla kläder själv var säkert hennes glädje stor, när hon till en jul begåvades med ett exemplar av den allra första lilla handmaskinen av typen Singer. - Tandvärk och örsprång voro ju ej sällsynta åkommor och då tandläkare med sina tillbehör av borrar, mejslar och tänger ej funnos inom räckhåll, hade mor i sin nöd ej annat att tillgå än varma grötar och sängläge, varvid stillaliggandet var vida värre att fördraga än den brännheta gröten på kinden. - Skärsår behandlades med ättiksblandat vatten för blodflödets stillande och aldrig skall jag glömma, hur det kändes, att sticka ned en skadad tumme i detta universalmedel. Varför just tummen reagerade mera vid denna behandling än alla de övriga fingrarna, kunde jag aldrig förstå. - Mången febersjukdom hävdes med mors radikalmedel, inpackning i våta lakan samt fläder eller camomillthe. -

En dag, då jag var tre år gammal, inträffade en ganska allvarlig händelse. Jag vistades med min mormor i ett rum i andra våningen och då hon för ett ögonblick lämnade mig ur sikte, passade jag på att krypa upp i fönstret, där jag satte mig med ryggen vänd mot rutan. Då hakarna ej voro pålagda, gav fönstret snart efter för mina energiska påtryckningar och jag föll baklänges ut, i samma stund som mormor åter stod i dörren. Hon störtade utför trappan och blev liggande avsvimmad på den grusade gården, där jag hamnat. Tyst och hopkrupen låg jag själv invid väggen och lyssnade till ångestropen omkring mig och jag minns, att jag fann det ganska intressant att få vara medelpunkten i den stora sensation, som min vådliga luftfärd framkallade. När min far efter noggrann undersökning av hela min kropp lugnad frågade hur det kändes att flyga, kom det lakoniska svaret, att när huvudet var i marken, var fötterna i solen, och så var det inte mer med den saken. Men att jag kom ifrån det äventyret med livet, berodde väl inte bara på turen, utan kanske än mera på mormors vackra aftonböner och på den skyddsängel, som ju varje litet barn lär ha. - När jag ett par år senare råkade falla på huvudet i den bakom slottet grävda kanalen, uppenbarade sig emellertid den räddande ängeln i syster Ellens ljusa gestalt. Resolut kastade hon sig i kanalens gyttjiga vatten och lyckades efter en dykning finna min späda kropp. - Heder åt dig - Josefina!

tighuset, när hon en kväll på senhösten steg inom dörren i det lilla torpet Ljusbäcken, där mor Anna satt i köket med Lill-Jonte i knät och matade honom med sill och potatis. - Dä' ä' till å ta va' en har, när Gullros står sint i lagår'n och Johan fick sista mjölkdroppen från geten, när han gick till dagsverket i morse - svarade Anna. Förresten så var pojken sexton veckor vid Mickelsmässta och det är fjorton da'r sen dess - sitt ner! Och Sara satte sig på stolen vid dörren. Hon var en typ för sig, bland småländska medsysstrar. De pigga ögonen sutto som små inmurade ventiler i det runda, fräkniga ansiktet, som omslöts av den hemvävda, smårutiga huvudduken och hon talade alltid halvhögt för sig själv. Hon såg allt och hörde också allt på sin dagliga rond i stugorna, men hon var även kvick och flink i övrigt. Hon hade stickstrumpan med sig vart hon gick och stålstickorna blänkte på långt håll i solskenet, när hennes lilla spensliga gestalt med en vippande gång nalkades på landsvägskanten. - Nu satt hon där på stolen och stickade i skumrasket och hennes ögon vilade ömsom på Anna med pojken och på kaffe pannan i spisen. - Dä' börjar bli ruskigt ute, sa' hon, en fryser invärtes och vi får väl börja med kottarna, innan snön kommer. - Jaså, du säger dä', men ammars har jag hört, att du sprungit omkring länge och plockat borta på storskogen - svarade Anna. - Nu tappade jag en maska, sa' Sara och flyttade sig närmare fönstret. - Ja, bry dej nu inte om strumpan, utan sitt fram här, så har jag väl en varm tår åt dej, fortfor Anna, medan hon tog pannan och hällde upp en stor kopp av kornkaffet till sin gäst, som hastigt förtärde den rykande drycken på fatet, som hon balanserade på tre fingrar. - Tack, sa' hon, det smakade! - Åja, svarade Anna, jag får vara glad så länge kornet räcker i skäppan men du kunde allt gjort som du lovade, sett efter pojken åt mej ett par kvällsstunder, så att jag kunnat gå ut på storskogen och tjänat en slant jag också - skogsförvaltaren börjar nog vänta på kottarna. Sara knöt sin näsduk om stickstrumpan och stoppade den innanför den grå schalen. - Jag trodde, att Maja-Greta skulle gå hit, sade hon ursäktande och beredde sig till att gå. - Du vet nog att de varit sjuka i Malmbron och att hon gått emellan och hjälpt till på båda ställena, gammal som hon är, svarade Anna i trött ton och med en suck tillade hon - inte värt att sörja, det reder sig väl för mej på något vis till julen, fast jag inte får så många kottar i min påse. - Hon svepte sitt förkläde kring Jontes små bara ben och Sara räckte fram handen till tack och försvann ut genom dörren. Sedan skyndade hon hastigt genom skogen, värmd av Annas goda kornkaffe. -

Min far hade en liten provisorisk fröklängningsanstalt i skogskanten mot solsidan, strax intill hemmet. Den var lik en stor drivbänk, endast med den skillnaden, att det istället för glas satt ett glest stålträdsgaller i ramarna. Under högsommaren klängdes sålunda tall och grankottar i skilda fack och fröet förvarades sedan i torrt rum för att följande vår sås ut på kalhuggna skogsmarker. Chefen för denna lilla industri var en liten halt gubbe, Johan i Vibäcken. Jag kan ännu i minnet se honom, där han satt eller halvlåg, solbränd och svettig, med de snedvridna benen dinglande utanför träramen, allt medan han energiskt rafflade och rev med en järnkratta bland kottarna, som knastrade och sprack i solhettan. Aldrig någonsin kan jag påminna mig att jag någonskans känt sommarvärmen så intensiv och brännande som vid denna lilla anstalt. Det var som hade man inandats bara sol i förening med kottarnas heta doft och luften stod stilla bland de kådiga stammarna i skogen tätt bredvid. Man hade nästan en känsla av att man rostades bland de knastrande kottarna. Vi barn höllo gärna till hos gubben Johan och när

han någon stund lämnade sin syssla, passade vi på att fånga gråsparvar och grönsiskor, som kommo i mängd för att äta sig mätta av frö. Vi satt då i den närbelägna vedboden, i vars dörrspringa vi placerat ett långt snöre, fastsatt vid en pinne, vilken stöttade ett grynsoll, som vi lånat av mor. Vid ett häftigt ryck i snöret var det lätt att fånga fåglarna, när de råkade komma under det på kant stående sollet. -

Men nu var det höst och åldringar från torp och backstugor hade krupit omkring på frostig mark för att samla kottar och tjäna en slant till julen. En regnig och kall oktoberkväll hade de samlats hemma, utanför kökstrappan. - Kom in, sa' mor, och öppnade dörren, ni kan ej stå härute i kylan. - Och in kommo gubbar och gummor med mer eller mindre böjda ryggar. Stilla satte de sig på stolarna, som radats upp i det långsmala köket. Jag stod på en stol i barnkammaren och betraktade dem genom en liten rund fönsterglugg på dörren. Där sutto de med var sin säck framför sig och sågo högtidliga ut; det märktes väl att detta var en särdeles viktig stund i deras liv. De mätte med förstulna blickar storleken på varandras säckar, men Saras små pigga ögon stodo på skaft, hennes säck var absolut den största. Hon hade sin fnoskiga, trettioåriga dotter Lisen med sig, som i regel följde henne i hälarne överallt. Hon var en kopia av modern, fränsett att hennes ögon voro ljusblå och matta och sågo sig landlöst omkring. Hon var etterfräknig och skrattade högt och omotiverat, när hon blev tilltalad och hennes eget språk kunde endast modern förstå. Så var det Tuppa-Masse och Sven-höna. Som vanligt sutto de bredvid varandra, men nu voro de gamla och darriga. Maja-Greta, grannmor, hade också dragit sitt strå till stacken och många fler med henne. Jag tyckte att det vilade en grå dimma över dem alla. Gubbarnas vadmalskläder voro grå, de flesta hade grått hår och skägg och deras stövlar voro gamla och grå. Gummorna voro också grå, de hade alla nästan likadana schalar, som de vävt och spunnit garnet till, vilket sedan färgats i en dekokt på grå mossa, som de skrapat på stenar och berghällar. Nu voro schalarna lagda i tresnibb, högt upp över hjässan och i min barnsliga fantasi liknade jag dem i skymningen vid stora, i gråpapper inslagna sockertoppar. Jag tyckte också, att de passade så väl samman med sina små gråa stugor i skogen.

Min far hade två skogvaktare med de betecknande namnen Tall och Gran. Nu stod Tall mitt på köksgolvet med ett trämått rymmande en kappe i handen. Han var reslig och stark som en fura i skogen, så han gjorde verkligen skäl för sitt namn. Far satt vid bordet och antecknade, medan Tall mätte upp kottarna i stora säckar. Och far sade: Sara syns knappast bakom sin stora påse, varpå Tall svarade: det onekas inte. - Detta var hans stående uttryck, när han ville beriktiga sitt tal eller fastslå en åsikt. "Det onekas inte, sa' Tall" blev slutligen ett ordspråk därhemma. Jag har ofta sökt utfundera själva meningen i denna i mitt tycke något invecklade lilla ordlek och jag lämnar åt den ärade läsaren att själv söka finna kontentan i densamma. -Jojo, sa' Jonas på Berget, en liten rödhårig gubbe med uppnäsa och ovanligt bred mun. Han hade ungefär varannan tand i behåll och skrattade med hela ansiktet. -Jojo, sa' han, där Sara har gått fram, där är inte mer å ta - och ett dovt mumlande hördes bland alla de andra. Men Sara drog säcken längre in mellan sina knän och viskade halvhögt något om Lisen och julen och nya träskor, medan hennes små pigga ögon överforo menigheten. Jonas vände sig till hälften bort, han vågade ej möta hennes förebrående blick. Längst borta vid köksdörren satt Anna i Ljusbäcken. Hon hade den minsta säcken av alla och bredvid henne satt den godmodige, vänsälle Sven-höna. Men

han hade två säckar, som voro flera gånger större än hennes. Medan hon intresserad räknade alla mätten, som mättes upp ur Saras säck, passade Sven på att byta ut hennes lilla påse mot en av sina egna. - Nästa man ropade Tall och nu var det Annas tur. Förvånad betraktade hon den stora säcken framför sig, se'n såg hon hastigt upp på Sven -men du, sade hon - denna är ju din! Han log ett stilla leende och svarade lågmält: jag ger den åt Lill-Jonte, därför att han är så lik mor sin. - Och du är dig lik som förr i världen, sade Anna, och med en fuktig glans i ögonen, sköt hon fram den stora säcken. Sven satt och tummade sin mössa och såg litet generad ut, alldeles som då han för tjugo år sedan frågat henne, om hon ville dela hans bröd i den lilla grå stugan. Hon hade mött honom på skogsstigen och när han tog efter hennes hand, hade hon skrattande snurrat runt ett varv med sin bräddfylla lingonkorg. - Fråga skogsnuvan, som jag såg nyss, du är ju alltför gammal för att vi skulle kunna slå våra påsar ihop, så var då hennes gäckande svar på hans allvarliga fråga och trallande på en munter visa hade hon skyndat bort och lämnat honom, där han suttit på stubben och länge sett efter henne. - Se'n hade många år gått och nu satt hon vid hans sida och undrade hur det skulle varit om hon sagt ja den gången. Hon tänkte på den fina silkesschaletten som han en gång givit henne, och flera andra småsaker. - Och ännu unnade han henne allt gott, men Johan var hård och frågade ej mycket efter varken henne eller pojken. Men nu hade Tall mätt upp det sista måttet ur hennes säck, det blev uppbrott och gubbarna gingo först fram till bordet och mottogo sitt lilla tillgodohavande, som de stoppade ned i onödigt stora skinnpungar med bastanta mässingslås. - Gummorna nego och knöto varsamt in sina små slantar i den grova näsdukens ena hörn. Så vandrade de alla ut i höstregnet och gingo var och en till sitt. - Du skall ha' tack - sade Anna och räckte Sven handen. - Tack själv, och köp dej nu ett skålpund gott bönkaffe till julen, svarade Sven. Han stod ett ögonblick och såg efter henne, då Sara plötsligt vippade förbi. Hennes påpassliga öra hade hört hans ord och hon satte sin lilla uppnäsa högt i luften liksom vädrade hon redan doften av det goda bönkaffet. Och bakom henne gick Lisen i klapprande, spruckna träskor.

8 k a p.

I fars livliga och heta temperament fanns tillika ett vekt och svärmiskt inslag, vilket givetvis med åren starkt utvecklades genom vistelsen i naturen under långa ensamma promenader i de stora skogarna. Då strängade han ofta sin lyra till dikt och sång. Han var en stor tillfällighetspoet, men tyvärr förstod jag ej under mina uppväxtår att värdesätta hans alster genom avskrifter med papper och penna, varför jag nu endast äger några få, lösryckta strofer kvar i mitt minne. Vid ett tillfälle sutto sålunda några intima vänner samlade kring middagsbordet hos en förvaltare på det grevliga godset Sturefors, där far hade skogarnas skötsel sig anförtrodd. Det gick mer än lovligt trögt med serveringen och under en särskilt lång paus, varunder stämningen avsevärt sjönk, anmodade den orolige ungarlsvärden min far att säga några förlösande ord. Han efterkom också omedelbart uppmaningen med följande lilla anförande: "Tysta, som Egyptens präster, sitta Jacob Blombergs gäster, stirrande i tomma faten - efter maten." - Den tryckta stämningen förbyttes genast i ett hejdundrande skratt. Det hände ofta att mor vid

sina inspektioner i skafferiet efter fars visiter där fann mjölkbunkarna tomma och då mjölk var hans s.k. livdryck, kunde han konsumera nästan hur stora kvantiteter som helst. Vid sådana tillfällen kunde det ju ibland bliva stränga efterräkningar och en gång tillkom en hel liten försvarsdikt, ur vilken jag endast minns följande strofer: "Gå ur skåpet - gubbe bara - så skrek mor med väldig ton; men jag tänkte, ingen fara, det är jag, som har köpt kon." -Så hände det en gång, att mor på en av sina bemärkelsedagar fann en av rabattens vita rosor i en vas på sitt arbetsbord med följande ömma tilläggnan: "Jag är en liten blomma vit och sattes av din gubbe hit - som om en vänlig tanke ber, var gång på mina blad du ser". Men då hände det även, att mor helt oväntat lät sin poetiska åder flöda. Som hon emellertid efter c:a tjugofem års betraktelser och talövningar i en välbesatt barnkammare fått sin skaldeådra inriktad åt ett mera praktiskt håll, i motsats till far, som i skogens frid och stillhet fostrat sin diktartalang, så tillkom från hennes sida följande lilla tillägg nedanför fars svärmiska uttjuttelse: "Du lilla blomma, skär och vit, som sattes av min gubbe hit - en bön jag har till dig igen, om tio kronor från min vän". Om denna lilla "diktcykel" ytterligare blev förlängd i samma stil, förmåler icke historien, men jag hoppas, att mor i varje fall fick sin äskade tia. - Men detta var ju senare tiders händelser och jag återgår till barndomens sorglösa dagar.

Jag hade stigit ned från mitt lilla observatorium, den runda gluggen på köksdörren, där jag länge stått och väntat på att alla de gamla skulle försvinna, så att vi barn kunde få rå om far som vanligt en stund innan vi gingo till sängs. Han var en mästare i konsten att berätta sagor och aldrig skall jag glömma dessa ljuvliga skymningsstunder på hösten, då han efter slutat arbete satt i den gamla gungstolen och berättade om Lun kentuss med sjumilastövlarna och om sina egna bedrifter i skog och mark. Särskilt spännande var ju då berättelsen om spöket i Fryledsskogen, om gossen som tog väven och om Niklas i Mossen. Vi klängde på armstöden, gurrade på medarna och trängdes om bästa platsen i fars knä. Alla fåglar kunde han härma och taltrasten var hans stora favorit. Han berättade om bonden, som kom körande i skogen med ett allt för tungt vedlass efter sin utsvultna häst och trasten sjöng: lasset är för stort, för stort, hästen är för klen, för klen, kör med två, kör med två! Och bonden sade: jag har bara en, men trasten svarade: klyvén - klyvén! Vi skrattade högt, det var ackurat som trasten själv och i hans sista utrop deltog vi alltid i korus - och då skrattade också far.

Men mera betänksamma blevo vi när han som avslutning härmade uvens skri och rävens ylande i svarta skogen, då var det också nermörkt i rummet och på snabba fötter tassade vi i hemsydda filttofflor in i den lilla gula barnkammaren, som låg mellan sängkammaren och köket. Där ute hörde vi mor och jungfrun stöka och när julen nalkades var det slammer med mortel och degspade, doften av härliga korvkryddor, timjan, mejram och stekt lök låg i luften och jungfrun dunkade med spaden i limpdegen, som helst skulle bearbetas en hel timme för att bli riktigt söt. Genom den lilla runda gluggen på dörren kunde vi, uppkrupna på en stol, följa julstökets gång. Vi sågo, hur mor lade humle på julölet och russin i risgrynskorven, men när hon till sist upptäckte våra små, mot glasets tryckta trubbnäsor, var det bäst att genast förpassa sig till sängarna, där vi, efter att hava räknat dagen, före dagen, före doppardagen, i förväntansfull glädje slutligen somnade.

- - - - -

Kassör Jakobsson hade efterträtts av en liten jovialisk herre vid namn Lundberg. Hans runda huvud satt djupt nedtryckt mellan de breda axlarna och bakom de kupiga glasögonen glänste ett par klara, blå ögon, som logo glatt mot hela världen. Den höga färgen i hans ansikte, dubbelhakan och den lilla svällande figuren i övrigt behövde ju inte direkt kombineras med det faktum, att han var född i Karlshamn, men han föraktade ingalunda ett glas god punsch och hans kulinariska intressen voro överallt väl kända. Han hade för vana att göra en rundvandring bland familjerna i hem och kök, när julen nalkades och husmödrarna blevo ej alltid enbart glada, när han plötsligt uppenbarade sig för att konstatera, vem som hunnit längst i julstöket. - Där kommer kassör'n, sa' pigan och försvann som en blixt med slaskhinken ut i mörkret och i dörren stod han skrattande och torkade sina immiga glasögon. Och så kunde han säga - nej se, här bakas vörtlimporna som först - men Hedda Thenberg i Karlsfors är i alla fall värre, för hon hade tunnbrödet på spetten i taket och syltan låg i press och köttkorven i laken. - Pass på, sa' mor, som stod med den långa brödgrisslan i händerna och flyttade på limporna i bakugnen, - pass på, annars kan det gå här som i Dalom på Gustafs tid - och skrattande höjde hon grisslan mot Lundberg. Besöket slutade med kaffedrickning med färska vetebullar vid det vitskurade köksbordet, i skenet och värmen från den stora glödhögen, som rakats ut ur ugnen och nu låg på hällen och knastrade och lyste med små röda flammor. -Du ska' gifta dej, sa' far, du som är så huslig och hemkär måste ha någon som pysslar om dig i helg och söcken. Men kassör'ns annars så fryntliga ansikte var allvarsamt, när han senare vandrade ut i vintermörkret till sin ensamma ungarlsvrå, hans tankar dröjde kvar i det trivsamma, vita huset och speciellt vid den varma hand, som Rosa räckt honom, när hon kom springande nedför trappan. -Här kommer den raraste flickan i världen hade han sagt och hon hade lett mot honom med vita tänder och glänsande bruna ögon. -

- - - - -

I ett hem med så många barn blev ju julen en samskyldig glädjefest och när vi alla med far i täten svängde runt i långdansen genom rummen, stod glädjen högt i tak. För dem som voro minst och sist i raden, var det minsann inte lätt att hänga med i svängarna! "Nu är det jul igen", ljöd sången och i en lugn vrå satt mor med glädjetårar i ögonen, när vi alla dansade förbi i vild yra. - Se'n var det dopp på gammalt smålandsvis och vi trängdes omkring den stora malmgrytan, som på tre stadiga ben stod i den öppna köksspisens, vars blankskurade järnhäll pryttts med finhackat enris. "Stötten", den stora järnstängen, som uppbar spiskåpens utskjutande hörn, stod sirad med krusat papper i prunkande färger och en girland av tallris prydde kåpens kant. Det var i sanning fest i hem och sinne. När sedan klapparna skulle delas ut, försvann far en stund förut, men snart knackade det på ytterdörren och in kom julgubben, klädd i sjubbskinnspäls och sälskinnsstövlar, bärande på julklappskorgen. Så blev det julkalas i mellandagarna, naturligtvis blevo bruksherrarna självskrivna gäster och kassör Lundberg avsmakade välvilligt och ganska belåten den goda julmaten. -Minnet av de glada jularna i barndoms hemmet, då vi alla nio syskon voro samlade kring far och mor, är det bästa som jag tog med mig ut i livet. Jag ser ännu de nio högarna av flera sorters bröd, en för varje barn, som mor lagt upp på det stora, med hemvävd drällduk prydda köksbordet, jag ser den kritvita julharen, som hängde på sin spik, högt upp på väggen bredvid köksdörren, och ännu kan jag känna doften av gran och hemstöpta ljus och höra ljudet av hemtrevligt sprakande brasor. -

9 k a p.

Det hade blivit tradition att bruksbefolkningen stod uppradad vid vägkanterna, när ryktet spreds, att egendomsherren med familj var i antågande från huvudstaden, där vintrarna tillbringades. Från de stora, svarta grindarna ända fram till slottet stodo människorna i stilla väntan på det högtidliga ögonblick, då de båda droskorna, förspända med bruna hästar, blevo synliga på Könköpingsvägen. Barnen kivades om förmanen att öppna de tunga grindarna, ty det föll många blanka silverslantar ur den vänlige bruksherrens hand. Sedan några år var han ensam ägare till bruket och man kunde ju med skäl säga, att han var en god husbonde. Männen stodo med blottade huvuden och kvinnorna nego djupt, när vagnarna rullade fram med ett moln av damm efter sig. Men det hurrades ej. Den i stort sett mycket religiösa befolkningen ansåg det som en syndig företeelse, att ge uttryck åt sina känslor i spontana hyllningsrop och det vilade istället en andäktig tystnad över dem alla. Men äreportar voro resta vid bron över vattenfallet och vid slottets inkörspport och unga, nylövade björkar uppsatta vid den stora dubbeltrappan. Den vördnad som stora och små ägnade sin överhet var för övrigt ärlig och uppriktig och deras tillgivenhet var sann och äkta. När bruksherren med sin ståtliga maka försvunnit genom de höga ekdörrarna, gick var och en till sitt i glad förvisning om att de snart skulle få mötas vid de långa kaffeborden i slottets vackra salar. -

Vid midsommartiden avhölls varje år ett stort missionsmöte i skogen, i brukets omedelbara närhet. Platsen, som kallades Domkyrkan, utgjordes av en omfångsrik fördjupning i marken, en ravin efter Lagans strida vattenflöde i en avlägsen tid. På de långsluttande sidorna voro täta bänkrader uppsatta med plats för hundratals människor och i fördjupningens mitt stod den lövklädda predikstolen, omgiven av några resliga tallar. Jag minns hur jag som liten flicka älskade att sitta för mig själv i ljungen, långt från alla andra och lyssna till skogens mäktiga sus, när sången från månghundra strupar steg mot skyn. Detta skogens egna ackompanjemang grep mig på ett alldeles särskilt sätt och passade i mitt tycke mycket bättre i denna naturens stora konsertsalong än de gnällande tonerna från den gamla orgeln, som årligen släpades dit från missionssalen framme vid bruket. - Det fejades och pyntades i alla hem till detta sommarens stora evenemang. Kvinnorna bredde ut doftande hackat enris på de nyskurade golven och i den nykalkade, öppna spisen, och männen strödde fin, vit mosand utanför förstubron och långt ut på vägen. Missionsmötet varade i två dagar och ibland voro ända till femton präster och lekmän kallade att predika. Om menigheten sålunda undfägnades med andlig spis, så saknade inte prästerna själva lekamlig föda. Det hade bakats och gjorts stora tillredelser i slottet veckor i förväg och när brukets herre ofta även bestod alla resor för dessa ordets förkunnare, så kunde man ju säga, att han gjorde en i dubbel måtto god gärning. Bland prästerna fanns ju också flera på vilket det gamla ordspråket att "prästasäcken är bottenlös", kunde anpassas.

Emellertid förnekade sig den gamla kända småländska företagsamheten ej heller vid dessa tillfällen. Det var ju helt naturligt, att den stora tillströmningen från närliggande socknar inbjöd till bekantskap människorna emellan och småningom kom det ett helt annat inslag i dessa, för andligt umgänge avsedda mötesdagar. Pojkarna bytte klockor och gubbarna hästar i skogens utkanter, en och annan energisk karamellgumma placerade sitt lilla stånd vid stråkvägarna och sålde polkagrisar till

köplysten ungdom, man städslade pigor och drängar till hösten och det hände nog inte heller så sällan, att en och annan Per och Kerstin gävo varandra tro och loven, när trastens aftonsång, som sista numret i dagens musikprogram, tonade från granens högsta topp och kvällssolen lyste röd bland ungbjörkarna vid Lagans strand. I nästan alla hem stod ett litet kaffebord dukat för eventuella gäster och allt arbete var lagt å sido. Man gick och kände sig högtidlig i helgdagskläderna och den heder samma småländska gästfriheten hade ställt hjärtats och hemmets dörr på vid gavel. Jag minns, hur mor satte vita, nystrukna överdrag på möblerna i salen och blommor och grönt i alla vaser. Så långt jag kan minnas firades denna högsommarfest, som blev en vila för både kropp och själ. Vad som däremot aldrig förekom var s.k. semester. Det blev en senare tiders uppfinning, och mina föräldrar njöto aldrig någon sådan. Man arbetade året runt på kontor och övriga arbetsplatser, och i hemmen voro alla veckans dagar en kedja av idogt arbete. Men när lördagskvällen kom och helgmålsklockans toner dallrade i luften och solen sjönk bakom mörknande skogsåsar, då stannade spinnrock och västol och allt blev så stilla inför den efterlängttade söndagsvilan. Det var sparsamt med nöjen på den tiden, men man levde ett lyckligt hemliv, där fliten rådde och hemslöjden satt i högsätet. Och långt i förväg tog man sikte på årets högtider, till vilka stora, tidsödande arbeten skulle vara slutförda.

10 k a p.

Till årets stora högtider räknades inte minst de båda marknadsdagarna i den lilla köpingen vår och höst. När jag tänker tillbaka på dessa folk- och kreatursmöten, äro de sannerligen värda åminnelse. Ty den som i likhet med mig kan skryta med att hava sett Elvira Madigans och greve Sparres porträtt i positivhalarens tittskåp på Värnamo marknad, hört positivets vemodsfulla toner i sången om Hjalmar på blomsterklädd kulle och trätt dansen i den lövomkransade Appladalen, han har ovedersägligen dyrgripar förvarade i minnets skattkammare. Kring de små låga marknadsstånden trängdes en köplysten menighet av alla åldrar på torgets kullerstenar. Gubbarna fingrade med kännarmin på de grova svängremmarna med blanka mässingslås, som dinglade i luften på ståndets framsida bredvid rader av blindklockor, vilkas små gulgröna urtavlor förföriskt blänkte i solskenet, beundrade och åtrådade av dussintal småpojkar. Gummorna tillhandlade sig brokiga lerkärl för ullen, som de lämnade i utbyte och de unga bondflickorna provade silverringar med granna stenar i regnbågens alla färger. En del av den manliga ungdomen flockade sig kring karusellen i Enehagen, avvaktande tillfället att få bjuda sitt hjärtas utvalda på en gungande sväng kring det snurrande hjulet, andra lågo i gröngräset och drogo fingerkrok, vid tonerna av munspel, dragharmonika och positiv i jämmerlig förening. Fröken Thulins lilla kaffestuga vid torget var överfull av gummor och fästepar, som njöto av hennes frasiga våfflor och doftande javakaffe och i det långa, låga huset mitt emot, det s.k. lokomotivet, sålde fröken Mia de härligaste, mjuka vete-kringlor och "moster Meurlings plåster", som var bra för både blodförgiftning, "onda bettet" och liktornar. -

-Ser du inte väjen - skrek Petter på Nabben, där han kom ledande sin stut och vek om hörnet in på Storgatan. -Där kommer Stuta-Pelle, ro-

pade skräddarens Isak och i ett nu hade Petter en lång rad av ungar efter sig. Han föste och småsvor och slog med både skaftet och snärten på sin tagelhurra i folkträngseln, mössan satt på nacken och skärmen vid ena örat, dammet stod som en sky efter honom och solen gassade från molnfri himmel. I regel hade han en stut färdig till försäljning vid varje marknadstillfälle och denna lyckliga omständighet hade förskaffat honom vedernamnet Stuta-Pelle. Slutligen nådde han Galgabacken, kreatursplatsen, som låg i köpingens utkant. Namnet hade sitt ursprung i det påstådda faktum att där i svunna tider missdådare hängdes i en på en kulle rest galge. Det påstods, att drängar och pigor, när de städs-lades på den tiden, förbehöllo sig alla marknads- och hängningsdagar fria, och för att säkra sig inför dessa attraktioner stipulerades, att husbonden i annat fall skulle böta fem riksdaler. - Nu stod emellertid en råmande flock av nötboskap däruppe på höjden, beskådad av kritiska spekulanter. De nöpo i horn, kände på mular, undersökte klövar och kasserade kospenar, men prutade först och sist. Petter armbågade sig in i hopen av djur och människor. - Vad får jag för stuten, ropade han, högt och ljudligt. Intresset koncentrerade sig nu kring honom, han brukade ju ha de vackraste djuren. - Vad får jag för kreaturet, ljöd åter hans röst över allt sorlet och bölandet. En stämman höjdes bland mängden - 25 riksdaler är bjudet! - 30 ska' jag ha, så jag ska', skrek Petter. - Han framhöll energiskt stutens alla förtjänster och gestikulerade med armarna, så att svetten pärlade i hans panna. - 25 är bjudet, ljöd samma röst. - 30 ska' jag ha och mer te' ä' han värd, vidhöll Petter. - 27:50 var nytt bud. -30 ä' sagt, sa' Petter med eftertryck. Då trädde Johan i Svängen fram, som den medlande länk han alltid var vid kritiska tillfällen. -Var nu inte enveten, sa' han till Petter, du kan få sämre bud. Han stack sin hand i byxfickan, tog upp en smusdosa av mässing, stor som en liten handväska, öppnade locket med spegel på insidan och bjöd Petter en pris. Se'n svängde han dosan högt i luften, så den blänkte i solen - två bud, skilj er åt, skrek han i samma stund som Sver i Maramö, som stod närmast, knuffade honom i sidan och ropade 27:75. Då drämde Johan smusdosan i stutens ena horn och affären var klar. Petter strök stuten över ryggen och viskade några ord som ingen kunde höra, men till Sven sade han: du fick honom för billigt och repet ä' mitt - det tör väl hända att jag tittar till honom och hämtar det vid tillfälle. Och Sven räknade upp pengarna i hans hand och drog sina färde med stuten. Dessförinnan hade Johan, som var ogift och välsituerad, i sin stora självförhåvelse gripits av ett generöst anfall och ville bjuda båda parterna på kaffe hos Fröken Thulin, men Sven var ivrig att komma hem med stuten och hade dessutom lagt in en näve Ljunglövs matsnus, så han hade ju förhinder för sin del. Och Petter lämnade kreatursplatsen och drog ensam neråt köpingen. Han var en smula dyster och tänkte på stuten, som han ansat och vårdat var eviga dag. Och så hade det varit i många år. Han hade fostrat upp kalvarna tills de blivit stora och glänsande och fina och se'n lämnat dem ifrån sig till andra. När man var djurvän kunde ju sådant ta på nerverna, men dem fick man inte så mycket låtsas om på den tiden. - Nu gick han planlöst omkring bland marknadsstånden och slutligen hamnade han på Gästis. Där träffade han några bekanta, som voro i tagen att bjuda och som själva fått mera än de tålde vid. -Du ser ledsen ut, Stuta-Pelle, hade de sagt och mer mindes han egentligen inte, när han efter några timmar vaknade på "kurran". Det var bara ett stenkast från Gästis och dit, så där kunde man ju lätt hamna. Och där låg han nu på en halmbädd på golvet, pulsarna slog och det dunkade i hans huvud. -

- Har ni sett Petter, frågade mor Mina, när hon mötte gamla Stina-

Kajsa på åbron? -Jag såg honom utanför Gästis vid middagstiden, svarade hon och då visste mor Mina var hon skulle söka sin Petter. Med onda aningar styrde hon sina steg dit, men där fanns han inte och då visste hon också var hon skulle finna honom. -Hon sade ingenting, när de sedan vandrade vägen hem tillsammans. Han blev ju alltid bjuden på brännvinnnet av sina vänner, så han hade vart enda öre kvar av stutapengarna och det var ju huvudsaken.

Men på Galgabacken fortgick kommersen ännu flera timmar. Inte vet jag hur länge arsenik verkar, men Stjärna var inte hälften så sprallig på kvällen, som då hon i soluppgången leddes fram för spekulanterna. Då hade hon gnäggat muntert med högburet huvud och dansat runt med sin ägare hängande i betset. Men nu var hon tam och medgörlig och lät smeka sig av vem som helst. Handeln i de små stånden hade så småningom avstannat, man hade gått sig trött på torgets kullerstenar, sett sig mätt på all grannlåten och på damen utan ben i cirkustältet, man var utpumpad och portmonnän var också tom. - Dansen var slut i Appladalen och spelmannen vandrade hemåt. Handklaverslåten förtonade allt längre i fjärran, borta på vägen, men djupt inne i dalens skugga, under trädens gröna valv, växlades ännu ringar och löften, som skulle hålla livet ut. - Solen hade gått ned som alla andra kvällar och fullmånen, som nu satt stor och röd som en blankskurad kopparkittel över skogen, skulle också snart gå ned, men skimret skulle länge dröja kvar över minnet av ett av smålandsbygdens största folknöjen - septembermarknaden i Värnamo.

l i k a p.

Men medar ännu tankarna kretsade kring marknaden och dess fröjder, lägrade sig en skugga över de ungas sinnen - husförhören hade tagit sin början i socknen. Det fanns en tid, då dessa förhör även gällde den äldre befolkningen, men sedan var det endast ungdomens bibliska insikter som skulle provas. -Gud hjälpe oss, hade någon sagt, i år skall Hageltagg hålla förhöret. -Vid detta budskap störtade vi från leken och kastade oss över katekes och biblisk historia och pluggade trosartiklar och huvudstycken i det oändliga. När den stora dagen sedan var inne, vandrade vi efter far bruksgatan fram och sutto snart i skolbänken, väntande vår stund. Runt omkring väggarna sutto föräldrar och målsmän - deras närvaro var också nödvändig för mantalsskrivningen, som föregick själva förhöret. När detta leddes av vår egen gamle prost, som såg dåligt och hörde illa, hade man ju någon chans att klara sig, men Hageltagg från grannförsamlingen var i sin bästa kraft, sträng och fordrande. Han var lång och mager, med spetsig näsa och hans ögon tycktes kunna se rakt igenom både kropp och själ. -Men hans tålmod sattes ofta på hårda prov och mången humoristisk episod lever ännu oförglömmelig kvar i mitt minne. Sålunda tillfrågades vid ett tillfälle den länge, till åren något komne, men lindrigt begåvade Melker, om namnen på våra första föräldrar. Efter en rundligt tilltagen betänketid kom slutligen svaret, högt och oförfärat - Viktor och Ulrika. Prästen såg hastigt upp och upprepade långsamt och med skärpa sin fråga. Intet svar. Melker endast bytte fot. Han hade stått med högra benet så långt utsträckt framför sig som det var möjligt för att ej falla baklänges och nu satte han fram vänstra foten och vilade på högra höften. Han lade händerna i varandra

bakom ryggen och hostade lätt och obesvärat. Hostan besvarades från bänkraderna kring väggarna. Då ilsknade prästen till - vet du då inte vad människorna hette, som stal frukten i paradiset, dundrade han och Melker svarade i dov ton - äppelstjvar! - Gå och sätt dig - röt prästen, varpå Melker återtog sin plats som om ingenting hänt. - Omöjlig, sade Hageltagg och vände sig till klockaren, som satt vid hans sida och tummade pekpinnen, med bibeln uppslagen framför sig. - Han kunde ju knappast läsa innantill heller, svarade han och suckade - stackars skollärare. Men knappast hade Melker lyckats få in sina långa ben i skolbänken förrän en liten åtta års parvel i för stora stövlar oombedd stegade upp för trappan till katedern och ställde sig bredvid klockaren. Det lingula håret var högt uppkammat över pannan och de stora blå ögonen blickade trovärdigt upp i prästens ansikte. Innan klockaren hann peka i bibeln, knäppte gossen sina händer, såg ut över den församlade menigheten och läste med hög röst: jag fattig syndig människa, som med synd född - - . Se så, lugnade honom prästen, du skall läsa i boken. Men utan att låta sig störas fortsatte gossen med ännu högre röst sin syndabekännelse, det gick som ett rinnande vatten och när han slutat bockade han sig för präst och klockare och stövlade ned till sin plats. Hageltagg blev synbarligen imponerad och sade för sig själv - vad månne bliva av det barnet! Tydligen en präst, replikerade klockaren och Hageltagglät förhöret gå vidare. Men åttaåringen vände sig om i sin bänk och gav Melker en förintande blick. - Man kände sig onekligen lätt om hjärtat när proven på in- och utanläsning voro klarade och sista psalmversen - nu tackar Gud allt folk - avslutat det långgrandiga förhöret. När jag sedan glad i hågen sprang hem, sneglade jag i förbifarten in genom fönstret till skolläraren, dit präst och klockare inviterats och jag tänkte med stor respekt på all den visdom, som var koncentrerad vid kaffebordet därinne. - Senare i livet skulle dock min åsikt härutinnan avsevärt förändras, ty av en tillfällighet kom Hageltaggs visdom helt säkert att spela en betydande roll i mitt livs historia. -

Ett par år efter mitt sista deltagande i husförhören, lämnade mina föräldrar det vita huset i slottsträdgården och flyttade till en vackrare plats en kvarts mil därifrån. Nedanför det röda huset, med sina vita knutar, slingrade sig Lagans vattenarmar kring öar och holmar och bakom detsamma stod skogens gröna mur. På de mjuka, barrbeströdda stigarna sprang jag ofta sjungande omkring. Vi voro alla nio syskon utrustade med musikaliska anlag, som vi fått i arv från båda föräldrarna och sång och musikstunderna i hemmet voro våra största och käraste nöjen. Själv närde jag en stark längtan att få utbildna de resurser, som bodde i mitt unga bröst. Ofta stod jag på en stubbe i skogen, bland uppväxande tallar och granar, de blevo för mig mitt levande auditorium och sången hördes vida omkring, när ekot svarade långt borta i dälternas skymning. En av mina bröder hade en underbar tenorstämman, som tidigt uppmärksammades. Under skoltiden sjöng han, tolv år gammal, ett par krävande solonummer, vid en konsert i Kristinakyrkan i Jönköping och han blev en gärna hörd sångare under hela sin levnad. Som välbeställd gymnastikdirektör bodde han i många år i Köpenhamn, i vars musikliv han flitigt deltog och där han idkade studier för framstående sångpedagoger. Och nu var det nära att min längtan skulle nå sitt mål. Efter stora ansträngningar lyckades min bror slutligen få fars medgivande, att få taga hand om mig och min röst. Jag var i sjunde himlen av glädje, dagligen packade jag om och stoppade ned småsaker i min lilla koffert och så blev dagen bestämd för min resa till Kongens by.

Men - ödet ville annorlunda. - På ett barndop i slakten träffade

min far en afton prästen Hageltagg. När han hörde om den vilda planen att skicka ut en tolvåring i världens faror och frestelser, var det ingen svårighet för honom att övertyga min förut skeptiske fader om, att tolvåringen mätte bäst av att få stanna hemma. Och så flydde glädjen sin kos och byttes i sorg och tårar. Gråtande packade jag upp min koffert och släpade den åter in i garderoben. Men sedan jag suttit ett par timmar därinne och fällt besvikelsens bittra tårar, aktade jag mig noga för att visa far mitt förgråtna ansikte. Han fordrade en absolut lydnad och det var föga lönt att motsätta sig hans befallningar. - Sedan stod jag väl som förr på min stubbe och sjong i skogen, men sångerna blevo vemodiga, och gingo mest i moll. Det hände också ofta, att jag efter sången låg med ansiktet nedtryckt i mossan och grät och jar erkänner, att jag då ej tänkte några vackra tankar om Hageltagg och hans visdom. - Jag kände att mitt hjärta fått ett sår som inte skulle läkas och det läktes heller aldrig.

1 2 k a p.

Och detta är sista kapitlet och slutet på en ringa del av mina föräldrars långa saga, som jag här i möjligaste mån sökt skildra mot verklighetens sanna bakgrund.

Vår stora syskonkrets skingrades slutligen åt alla håll, när vi fingo egna hem och intressen. Kassör Lundbergs gamla ungarshjärta klappade länge och förgäves för syster Rosas varma hand, den hon i sinom tid gav till en av de bästa män, som trampat denna jorden. Hennes hem blev i många år mötesplatsen för syskonen och hela stora slakten, sedan våra föräldrars äktenskap upplösts genom fars bortgång. Idogt arbete, i förening med ett enkelt levnadssätt, hade bundit dem samman i femtiofyra långa år. Fars arbetsfält hade med tiden betydligt vidgats och hans klokhet och fackkunskap allt mera tagits i anspråk. Den omständigheten, att han i c:a fyratio år hade överinseendet av tvenne av vårt lands förnämligaste grevliga ätters stora skogsdomäner, bör ju tala sitt eget språk, varför någon vidare kommentar här torde vara överflödig. - Den svarta kappsäcken, som togs ombord på ångaren i Norsholm, följde honom troget hela livet och på de ofta förekommande inspektionsresorna för den slutligen inkognito, utan adress. Som sådan avlastades den ur tågens bagagevagnar ej blott vid sin egen hemstation, utan även på andra platser, dit den regelbundet anlände, vissa tider på året. -

Men fars väl använda arbetsdag tog ju en gång ett slut och med skäl kan man säga, att han föll på sin post. En afton väntade det grevliga ekipaget förgäves på den plats, där han efter en skogsvandring skulle infinna sig. Man fann honom istället liggande på en liten skogsväg, där han drabbats av en hjärtattack. Därmed var hans järnhälsa bruten och samma höst inställde han, sjuttiosju år gammal, för alltid vandringarna i sina kära skogar.

En dag följde vi honom alla på den sista färden genom skogen, som han själv planterat. Naturen var högtidsklädd, i skimrande vinterskrud. De unga tallarna stodo böjda av tung, nyfallen snö, liksom i stilla vördnad och bildade gnistrande, vita ärebågar över den smala vägen, när den åldrige skogshövdingen för sista gången passerade genom deras

tata led. -

I tjugo år efter fars bortgång fingo vi behålla vår kära mor. Den dag då hon ingick i sitt tionde decennium sökte jag i följande lilla enkla dikt tolka vad hon varit för mig och oss alla. -

En kväll i det stilla advent, när helgmålsklockan ringde in sin vita söndagsfrid, över snöhöljda hus och skogar, lade hon sina trötta händer till ro i den sista, stora sabbatsvilan. -

T I L L M O R

P Å

9 0 - A R S D A G E N.

Ack, ljuvliga stunder i barndomens tid,
när lyssna jag fick till Din sång,
då vid sländan Du satt, i aftonens frid
och spann tråden, så jämn och lång.
Så stilla jag fördes till drömmarnas värld
av Din sländas dova musik -
och jag somnade gott på min huvudgård
och kände mig lycklig och rik. -

När sedan jag vaknade ur min dröm
om lekar, i Vangömmans skog,
då satt Du ännu, lika trogen och öm,
därborta vid sländan och log.
Du unnade Dig varken rast eller ro,
Du strävade nätter och da'r.
Ditt liv var blott kärlek och hopp och tro
och omsorg för barnen och Far.

Men barndomens tid med sin lycka försvann
och bort ifrån hemmet jag for
och fastän jag sökte, jag aldrig dock fann
en kärlek som Din, lilla Mor.
Väl hörde jag ofta en skön melodi,
där sällhet och fröjd kunde bo,
men vilan, som fåfängt jag sökte däri,
fanns blott i Din sländas ro. -

O, kunde jag löna Dig, Moder kär,
för alla år som ha gått,
för allt vad Du varit, för allt vad Du är,
för allt vad jag njutit och fått!
Hav tack för Din kärlek, hav tack för Din sång,
hav tack för Din sländas musik!
Sist tackar jag Gud att Din tråd blev så lång
och känner mig lycklig och rik. -

